

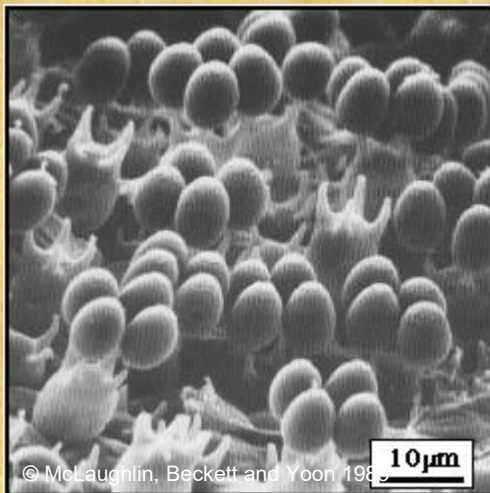
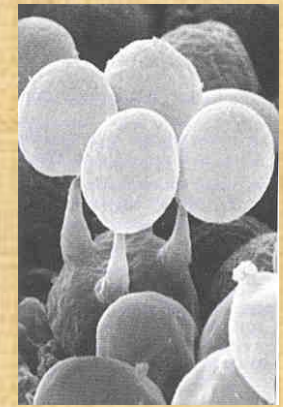
oddělení *Basidiomycota*

karyogamie a meioza probíhá v meiosporangiu - bazidii

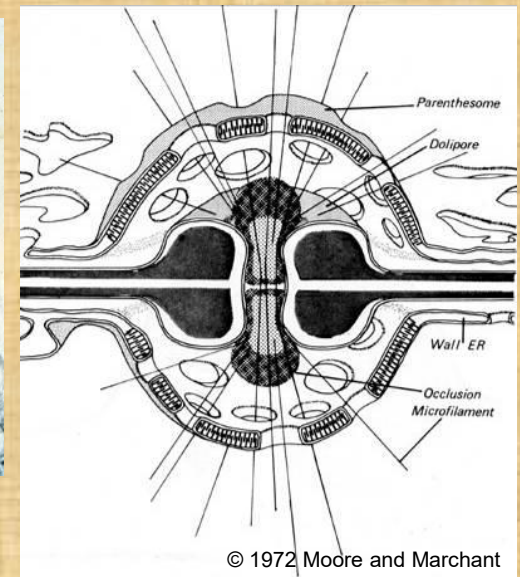
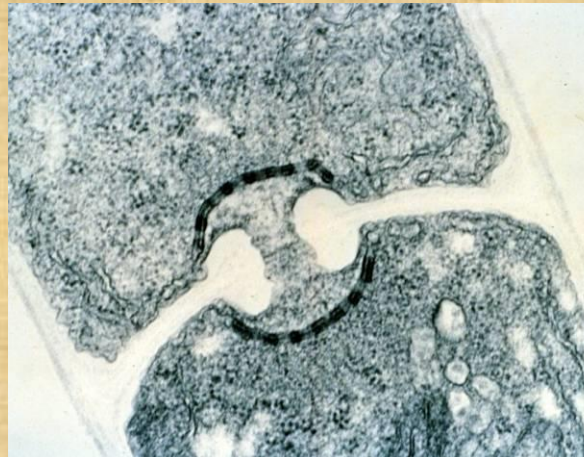
bazidiospory se tvoří exogenně na stopkách - sterigmatech

u odvozených skupin jsou ve stěně přehrádek vytvořeny dolipory - póry, jejichž obě strany jsou kryty membránovou čepičkou – parentosomem (celistvým či perforovaným)

dikaryobionti (hlavní část životního cyklu v dikaryofázi)

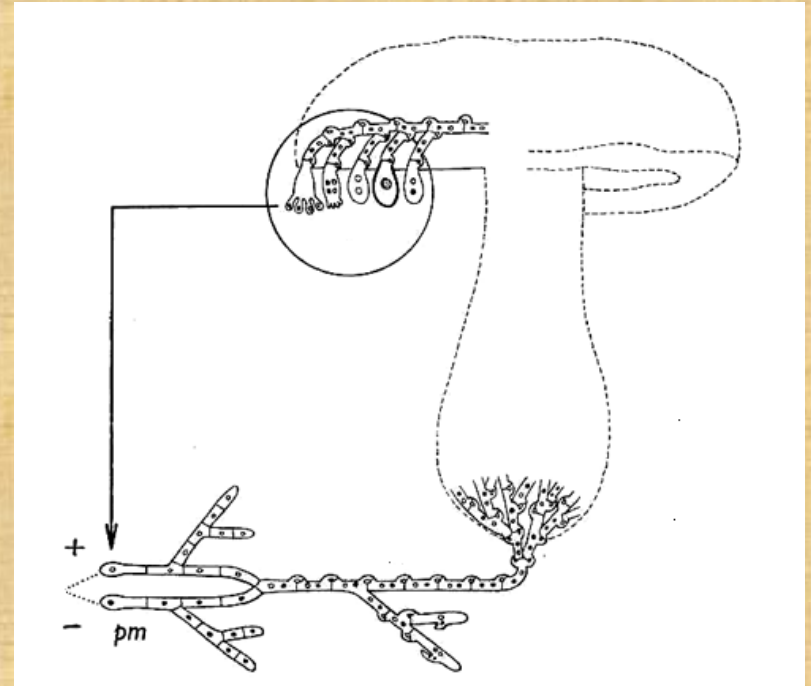
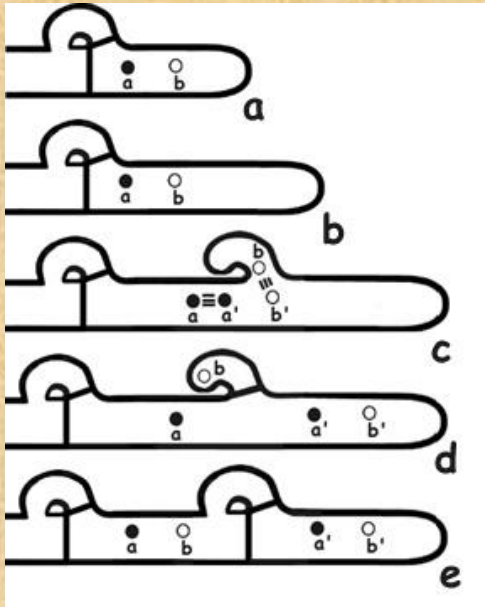
© McLaughlin, Beckett and Yoon 198

© 1972 Moore and Marchant

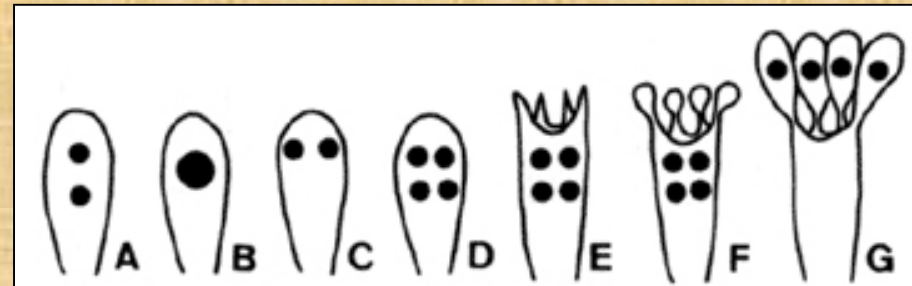
životní cyklus stopkovýtrusné houby (všeobecně):

klíčením bazidiospory vzniká haploidní primární mycelium (jednojaderné buňky)
dikaryotické sekundární mycelium (vznik obv. somatogamií) – zde konjugované mitózy spojené s tvorbou přezek (zajišťují rovnoměrné rozdělení + a – jader do dceřinných buněk)

tvorba plodnic není časově a prostorově
vázána na somatogamii - zásadní rozdíl
oproti vřeckatým houbám

následně vznik bazidiospor (obvykle čtyř)

„morfologické skupiny“ stopkovýtrusých hub

tradiční dělení podle charakteru plodnic:

(také poněkud odlišné pracovní metody → specializace mykologů)

- houby lupenaté (a hřibovité) - kloboukaté
- houby „rosolnaté“
- houby chorošovité
- houby kornatcovité
- ostatní nelupenaté houby (kyjankovité, kuřátkovité a lošákovité)
- břichatky

základní mikroskopovací média

- destilovaná voda
- **hydroxidy** (KOH, NaOH, 2-5% vodný roztok) – projasňují preparát, změkčují a narušují buněčné struktury (lepší barvení např. Kongo červení), (pozor!! - mohou měnit velikost/tvar některých pozorovaných struktur – bobtnání)
- **Kongo červeně** (*Congo-red*; roztok ve vodě nebo NH_4OH) - barví stěny hyf, nejpoužívanější
- kyselina mléčná (*lactic acid*)
- laktofenol (*lactophenol*, kys. mléčná, fenol, glycerol, dest. voda) (viz též např. <http://fungus.org.uk/nwfg/chemdec99.htm>)

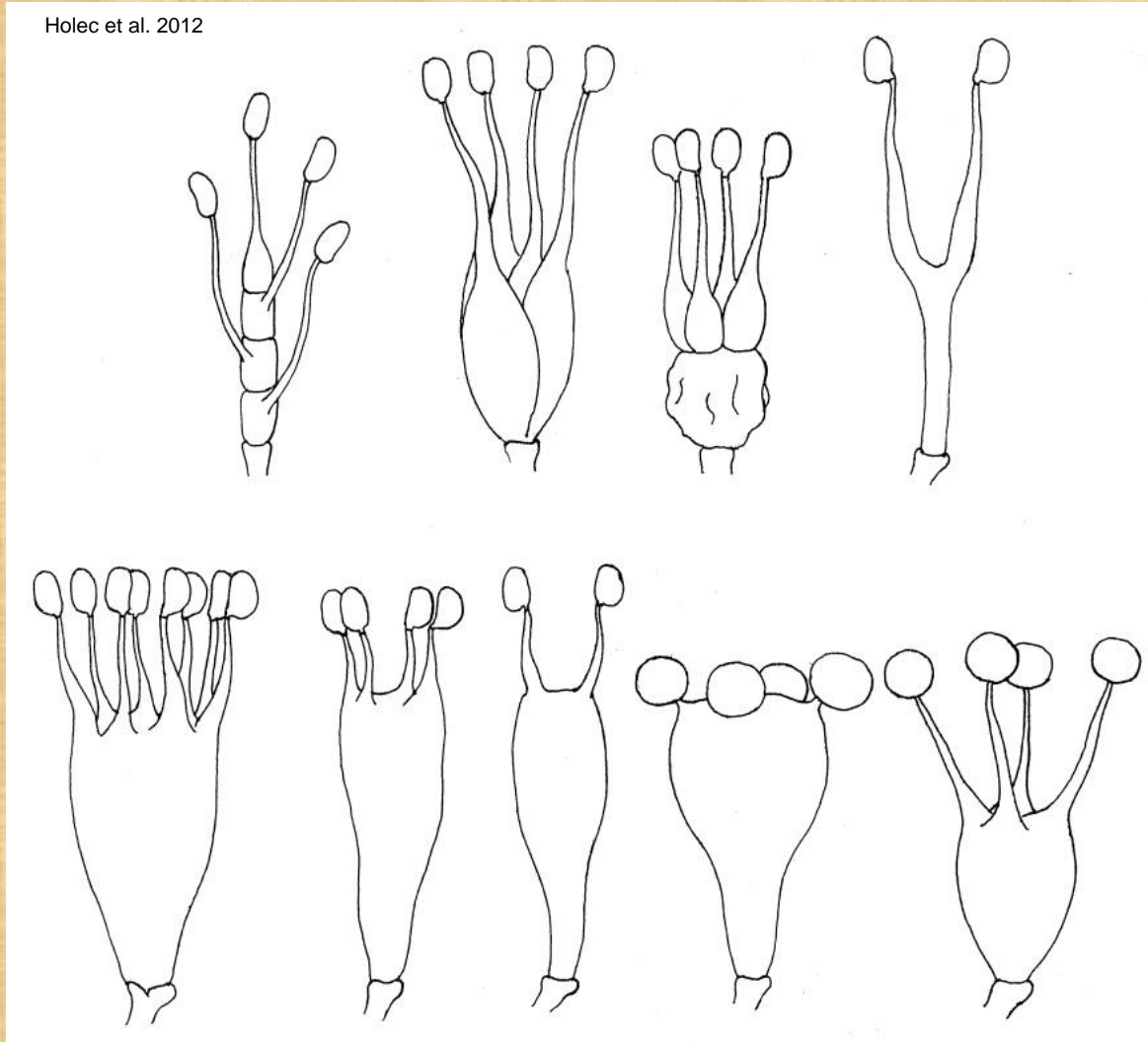

základní mikroskopovací média

- **bavlníková (anilinová, kotonová) modř** - roztok barviva v kys. mléčné nebo laktofenolu:
  - cyanofilní reakce - modrání buněčných stěn (var/několik hodin působení)
- **Lugolův roztok (IKI)** - roztok KI a I₂ ve vodě (hlavně u drobných askomycetů)
- **Melzerovo činidlo** - roztok KI, I₂ a chloralhydrátu ve vodě
  - amyloidní reakce: (šedo)modrání až černání sledovaných struktur
  - dextrinoidní (pseudoamyloidní) reakce: hnědorezavé až červenohnědé zbarvení (např. výtrusy u bedel, hyfy dužniny u helmovek aj.)
  - inamyloidní – beze změny (žlutavé zbarvení)
- **sulfovanilin** (chlorvanilin, sulfobenzaldehyd) – specifická reakce obsahu gloeocystid (tmavnutí – holubinky, některé kornatce)

základní mikroznaky bazidiomycetů

Holec et al. 2012

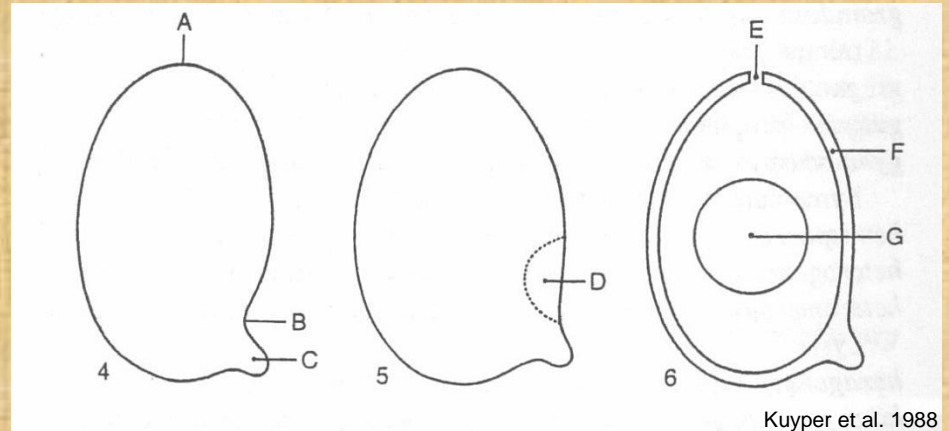

bazidie - tvar a počet buněk a sterigmat, délka sterigmat...

základní mikroznaky bazidiomycetů

bazidiospory

- klíční porus (E)
- apikulus = hilární apendix (C)
- suprahilární deprese (B)
- suprahilární lysinka („plage“; D)
- kapénka (G)

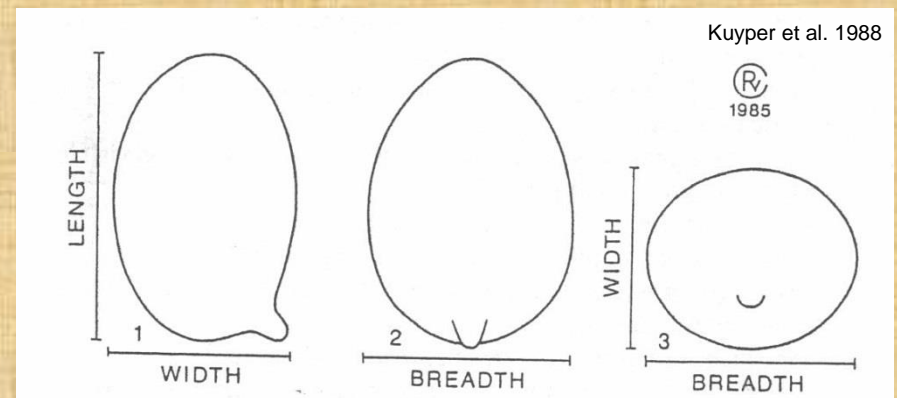

tloušťka a zbarvení stěny

chemická reakce stěny (amyloidní, dextrinoidní, cyanofilní)

absolutní velikost: 2 nebo i 3 rozměry - někdy zploštělé spory (*Coprinus*, *Psilocybe* aj.)

délkošířkový poměr (Q)

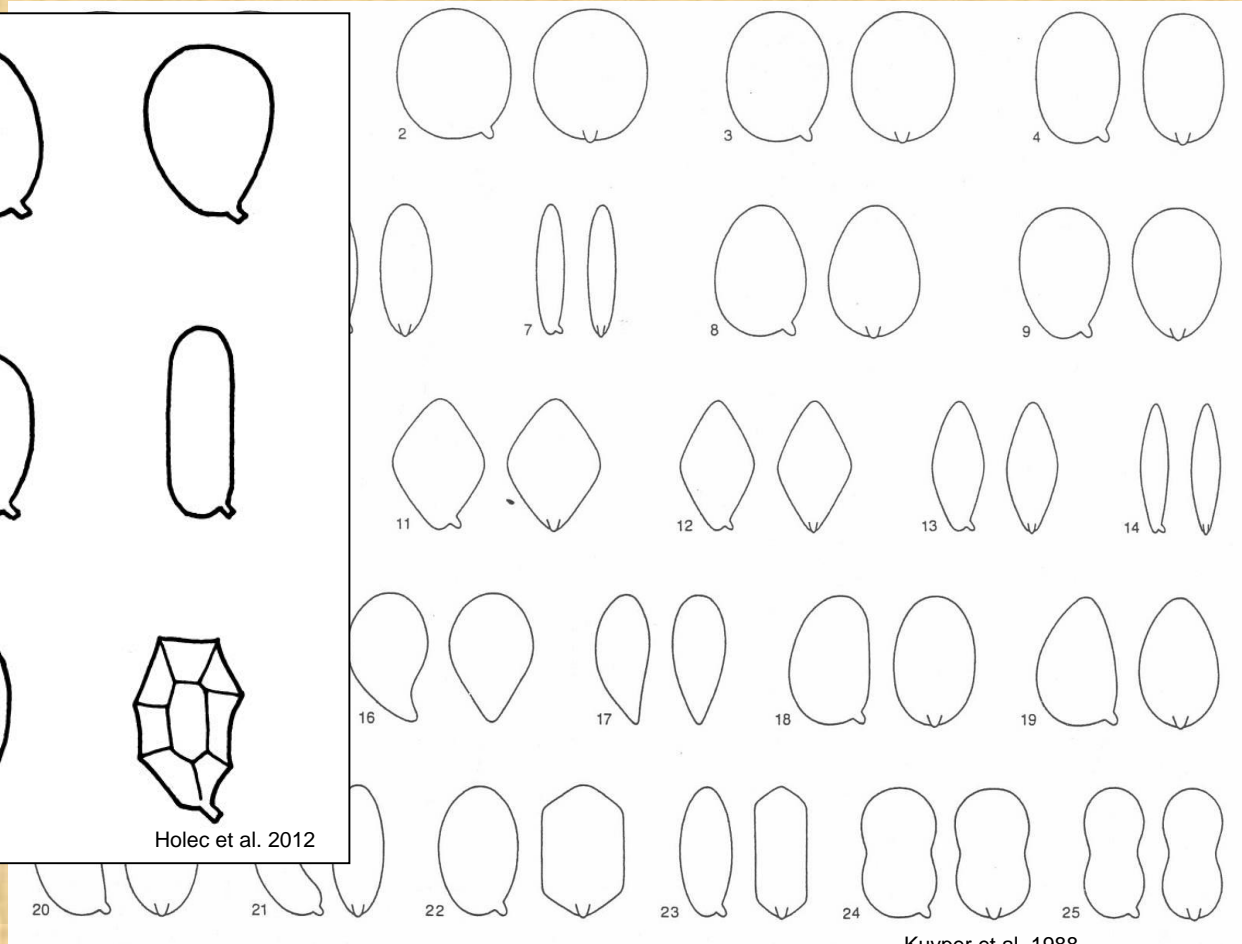
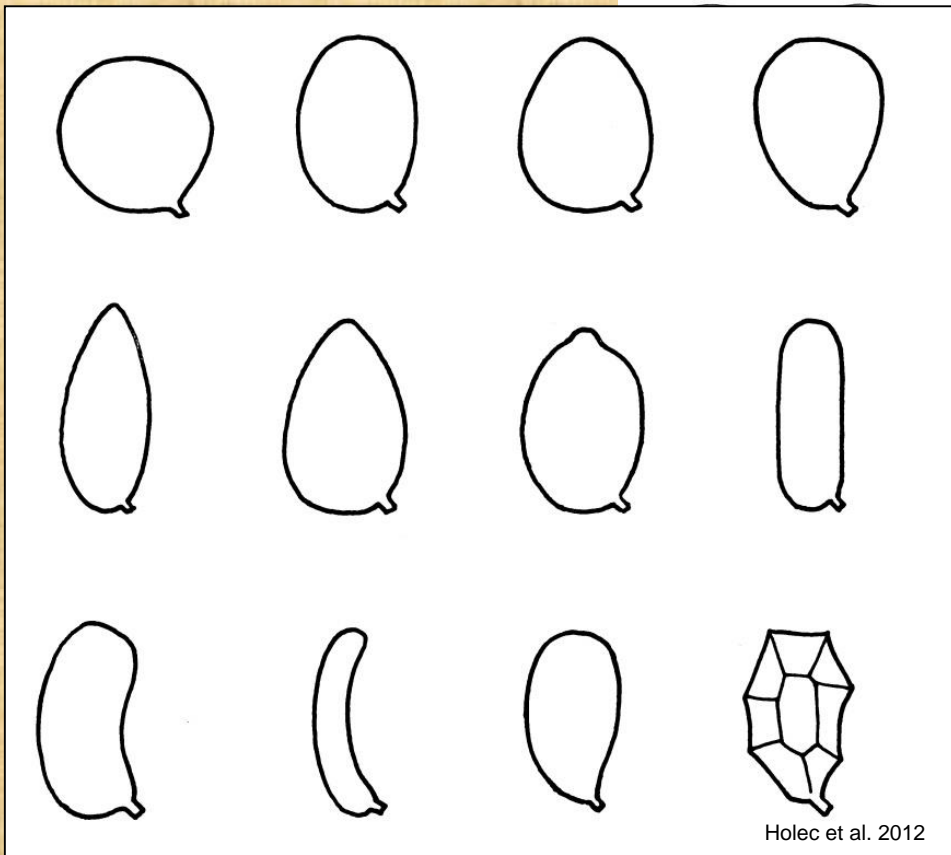

základní mikroznaky bazidiomycetů

spory

tvar (kulovité, elipsoidní, vejčité, válcovité, kapkovité, alantoidní...)

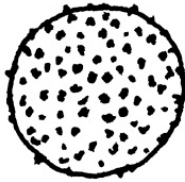

základní mikroznaky bazidiomycetů

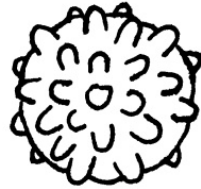
spory

ornamentika

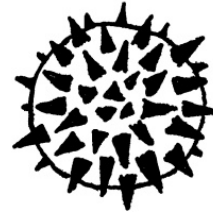
bradavčité

hrbolaté

ostnité

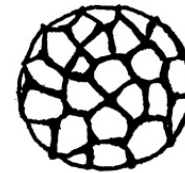
žebrované

žebrované

křídlaté

síťované

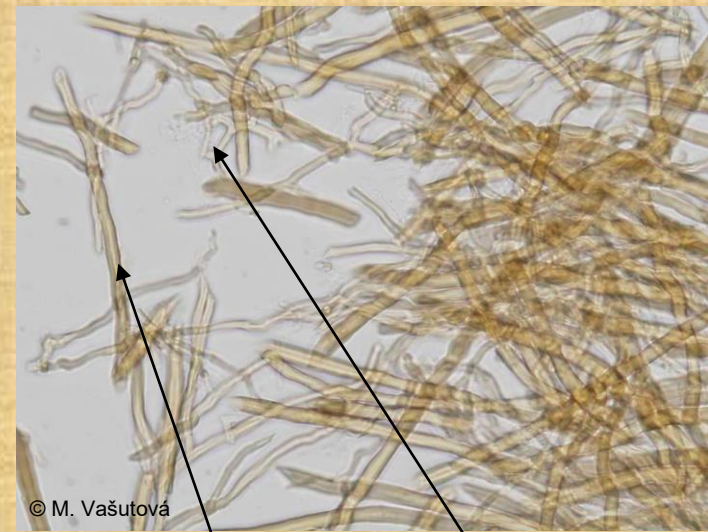

s perisporem

Holec et al. 2012

základní mikroznaky

plodnice - plektenchymatická nepravá pletiva (prosenchym, pseudoparenchym)

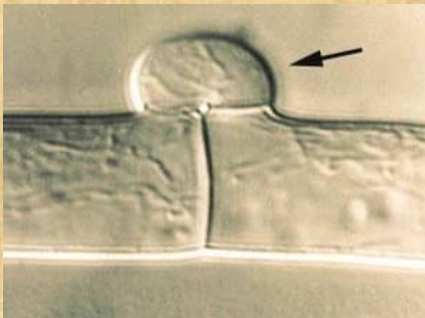

tvořena hyfami v zásadě trojího typu:

- **generativní** hyfy tenkostěnné, větvené, přehrádkované (přítomny vždy)
- **skeletové** hyfy - tlustostěnné, nevětvené, neseptované
- **ligativní** (vazbové, binding) hyfy - tlustostěnné, větvené, neseptované

v pletivu někdy přítomny kulovité buňky - sférocysty (*Russulaceae*)

u bazidiomycetů má zásadní význam přítomnost či absence **přezek** na přepážkách hyf

základní mikroznaky bazidiomycetů

pigmenty - lokalizace v buňkách:

- nástěnný (=parietární, membranální)
- inkrustovaný
- vakuolární

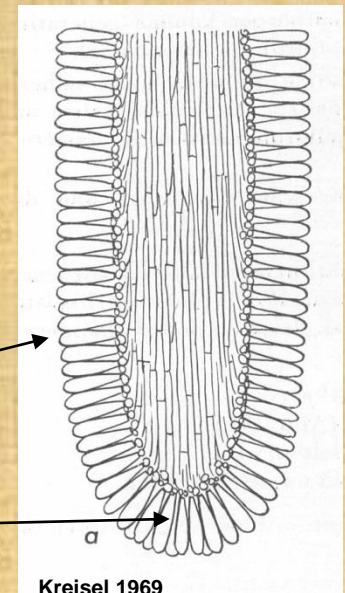
cystidy - sterilní elementy, tvarově odlišné od bazidií

podle umístění na plodnici:

- kaulocystidy – na třeni
- pileocystidy – na klobouku
- dermatocystidy – na povrchu plodnice (nikoliv v hymeniu)

podle umístění v hymeniu:

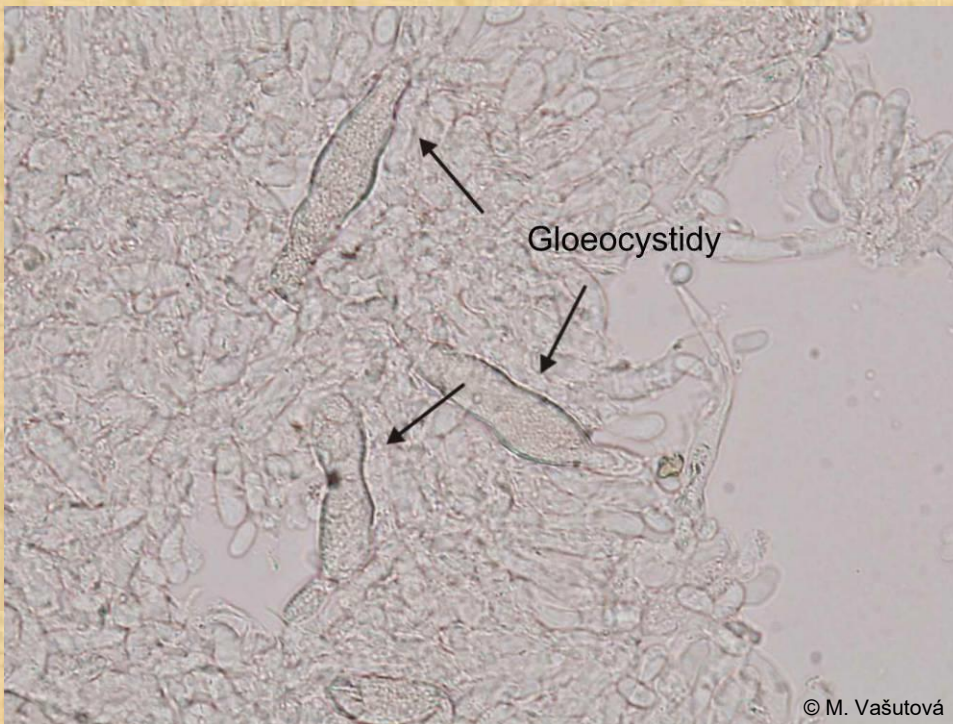
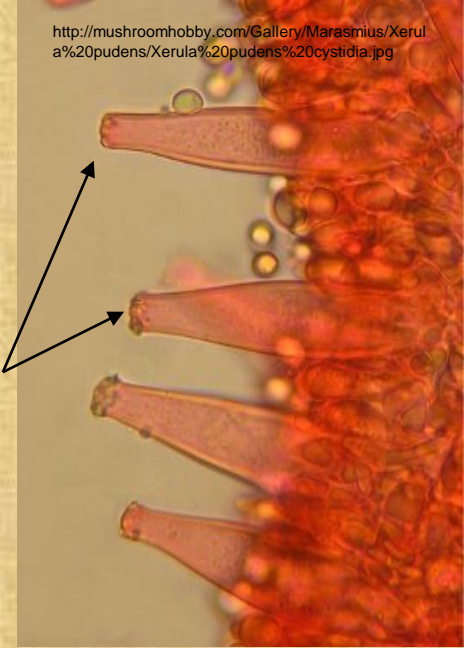
- pleurocystidy – na ploše lupenů (rourek)
- cheilocystidy – na ostří lupenů (rourek)

základní mikroznačky bazidiomycetů

cystidy - dělení podle charakteristických vlastností:

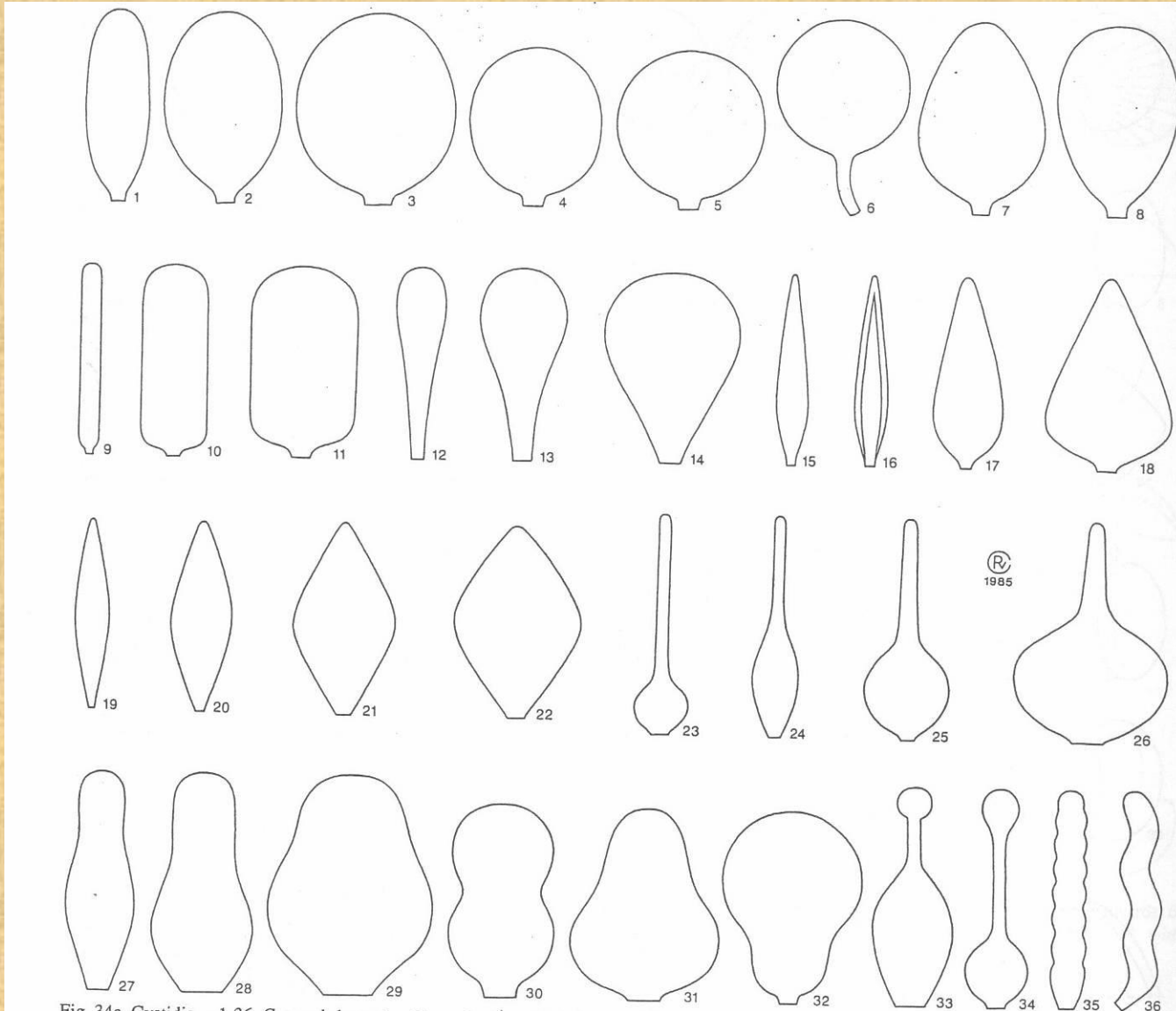
- leptocystidy – tenkostěnné (př.: vláknice - *Inocybe*)
- lamprocystidy (=metuloidy) – tlustostěnné, často s krystaly
- chrysocystidy – světlolomné, často v alkáliích žlutě se barvící tělísko (př.: límcovka - *Stropharia*)
- gloeocystidy – světlolomný obsah

základní mikroznaky bazidiomycetů

cystidy - tvar

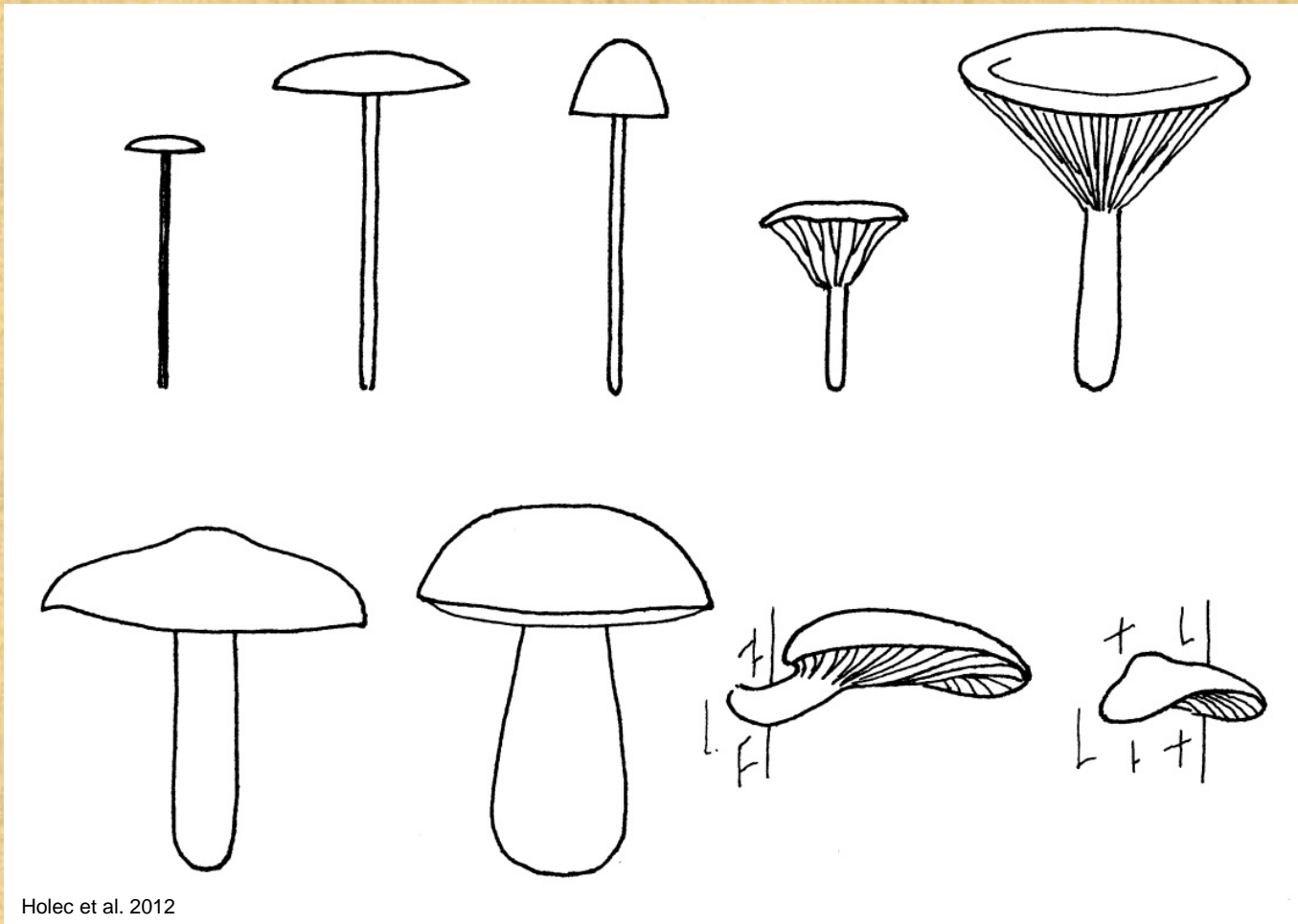

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

„postava“:

marasmioidní (špička), collybioidní (penízovka), mycenoidní (helmovka), omphalinoïdní (kalichovka), clitocyboïdní (strmělka), trocholomoidní (čirůvka), boletoidní (hřib), pleurotoïdní (hlíva), crepidotoïdní (trepkovitka)

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

velum:

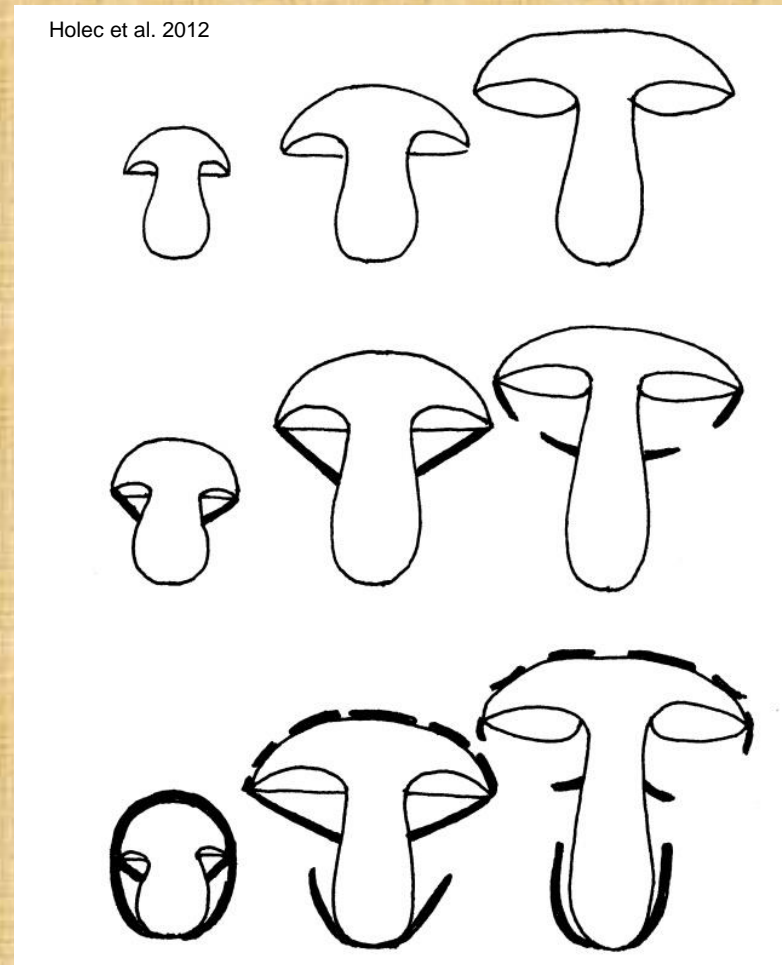
jeho přítomnost či absence a charakter, pomíjivost, zbarvení atd.

gymnokarpní plodnice

závoj (*velum
partiale*)

hemiangiokarpní
plodnice

závoj (*velum
partiale*) +
plachetka
(*v.universale*)

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

velum

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

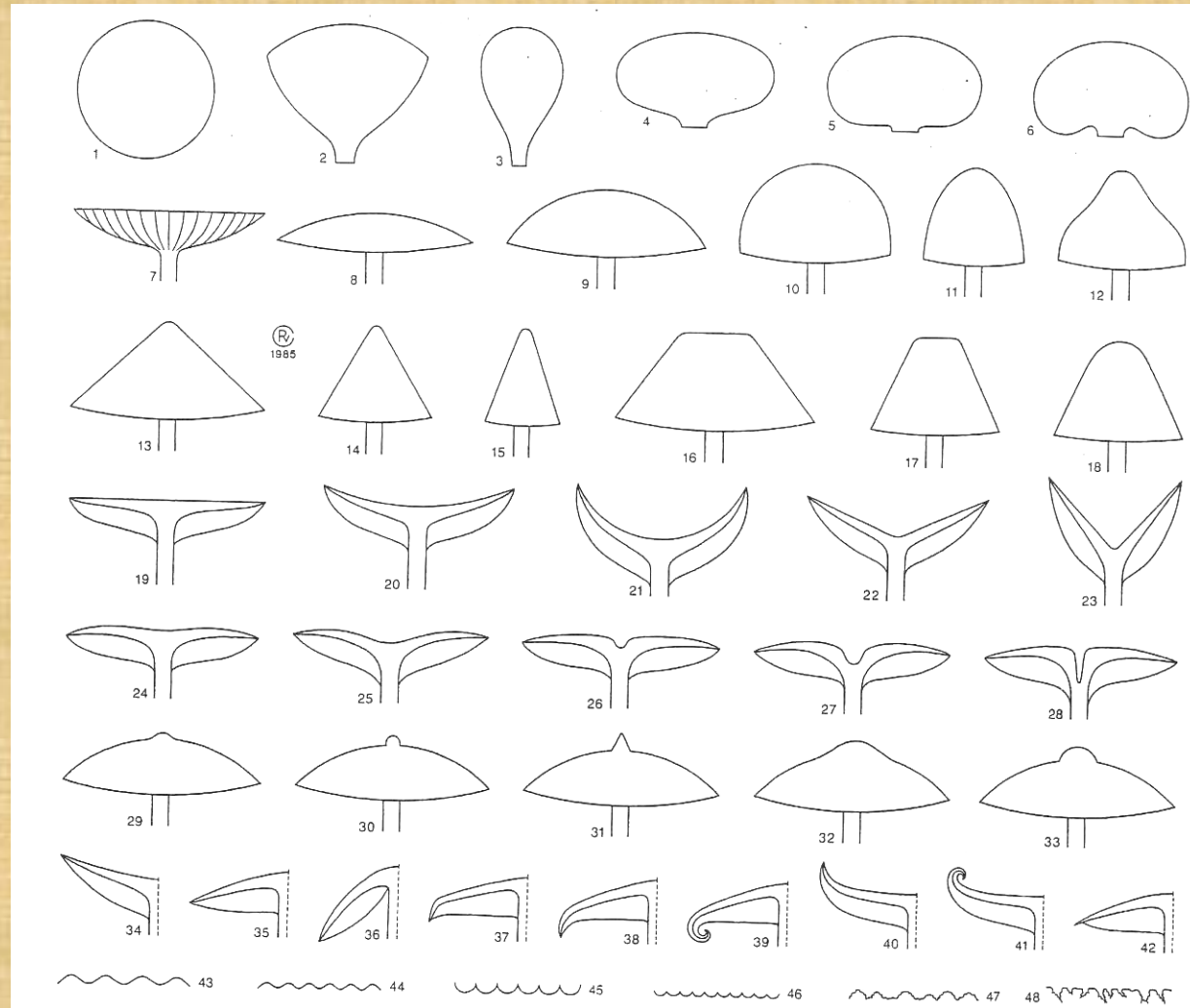
velum

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

klobouk

- velikost
- tvar (polokulovitý, sklenutý, zvoncovitý, kuželovitý, plochý, nálevkovitý aj.)
- charakter pokožky (sliz, šupinky, žíhání aj.)
- zbytky vln na povrchu
- charakter okraje (rýhovaný, brvitý, zvlněný, vroubkovaný...)

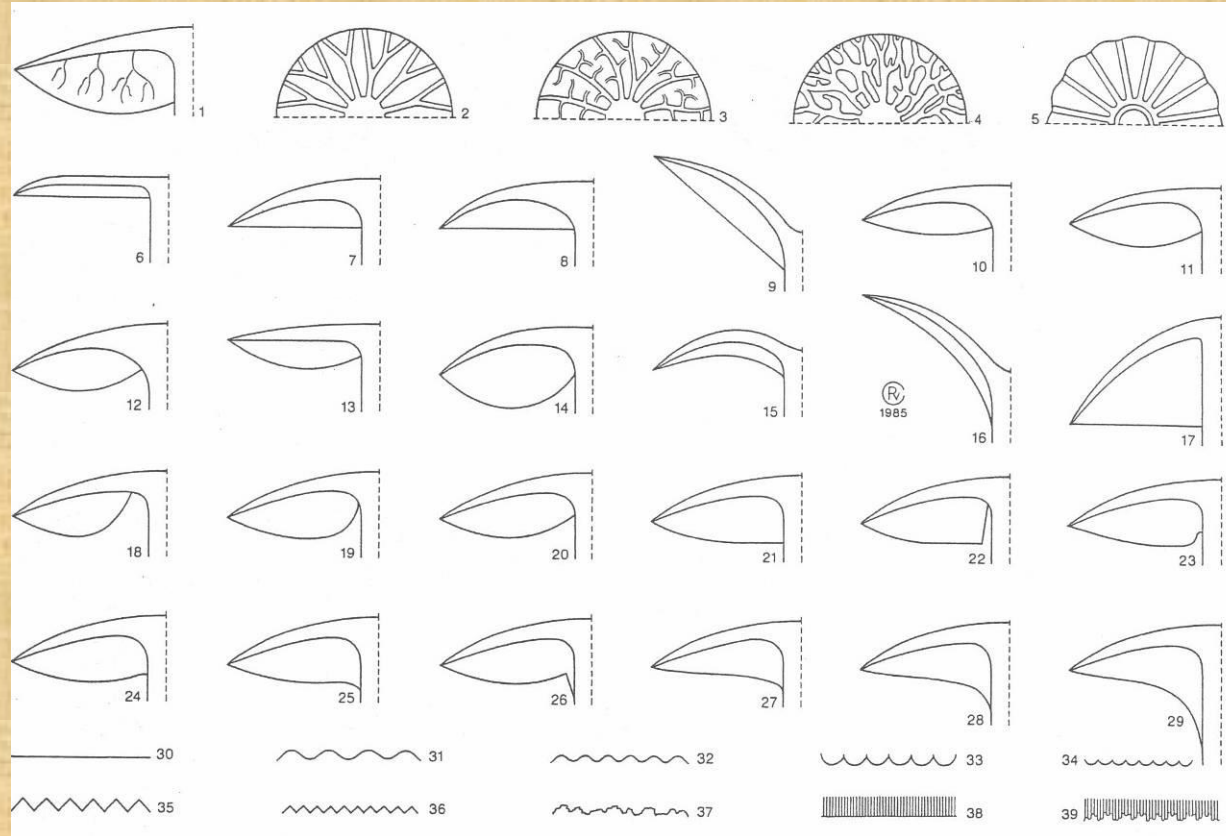

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

lupeny

- hustota
- přítomnost a četnost lupéneků
- tvar (rovné, břichaté...)
- připojení ke třeni (odsedlé, volné, připojené, přirostlé, vykrojené, zoubkem sbíhavé, sbíhavé...)
- ostří (rovné, zvlněné, zubaté, brvité, vločkaté...)

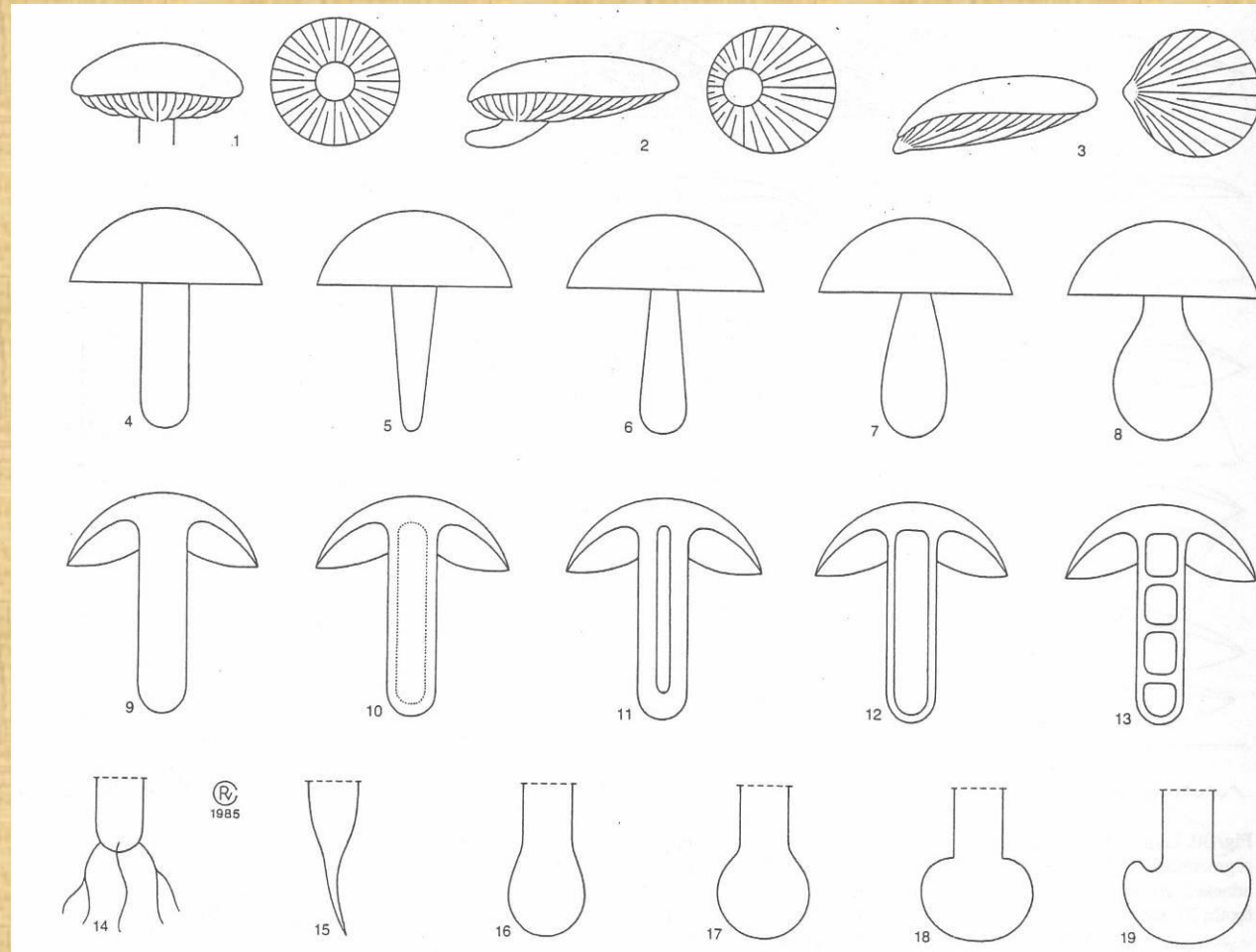

základní makroznaky kloboukatých bazidiomycetů

třeň

- připojení ke klobouku (centrální, excentrický, postranní)
- tvar (válcovitý, kyjovitý, břichatý)
- dužnina (dutý, vatovitě vycpaný, sklípkatý)
- charakter báze (hlíza - kulovitá, obroubená, kořenující třeň, rhizomorfy)
- zbytky vela na povrchu

makrochemické reakce

(tzv. kapkové testy – kapka činidla na povrch plodnice či na řeznou plochu dužniny)

základní činidla:

- **zelená skalice** (10% roztok FeSO_4) – především holubinky (šedavá, růžová, zelená, negativní); lze užít i v pevné formě (tyčinka - potírání)
- **hydroxidy** (KOH, NaOH, NH_4OH : 20-40% vodný roztok) – pavučince, některé choroše, ryzce aj.
- **sulfovanilin** (příp. sulfoformol, sulfobenzaldehyd) - holubinky, některé kornatce
- guajaková tinktura
- páry NH_3 - hřibovité houby
- dále kyseliny (HNO_3 60%, H_2SO_4 60%, HCl konc.), formaldehyd, anilin, benzidin, alfa naftol (holubinky), fenol...

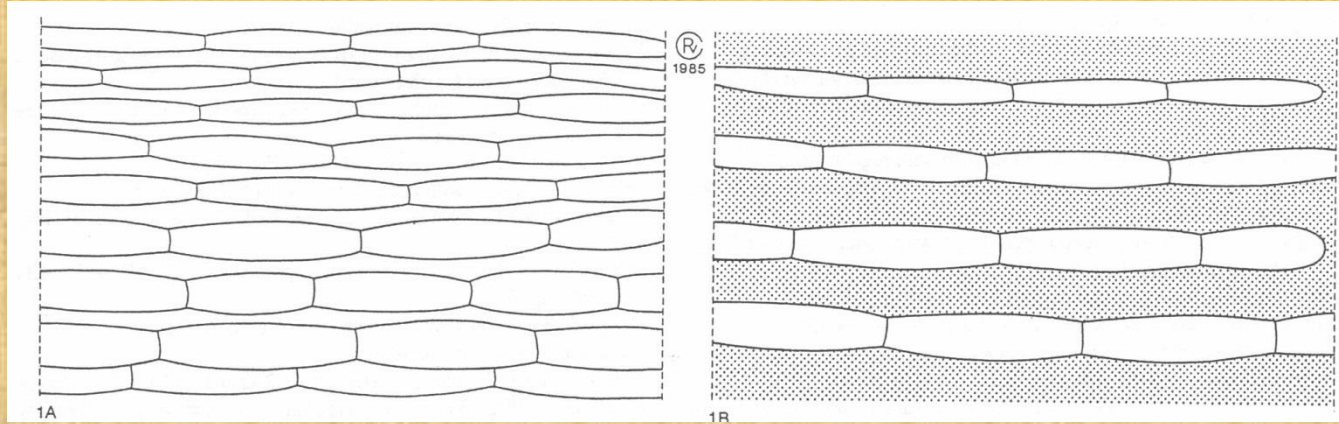

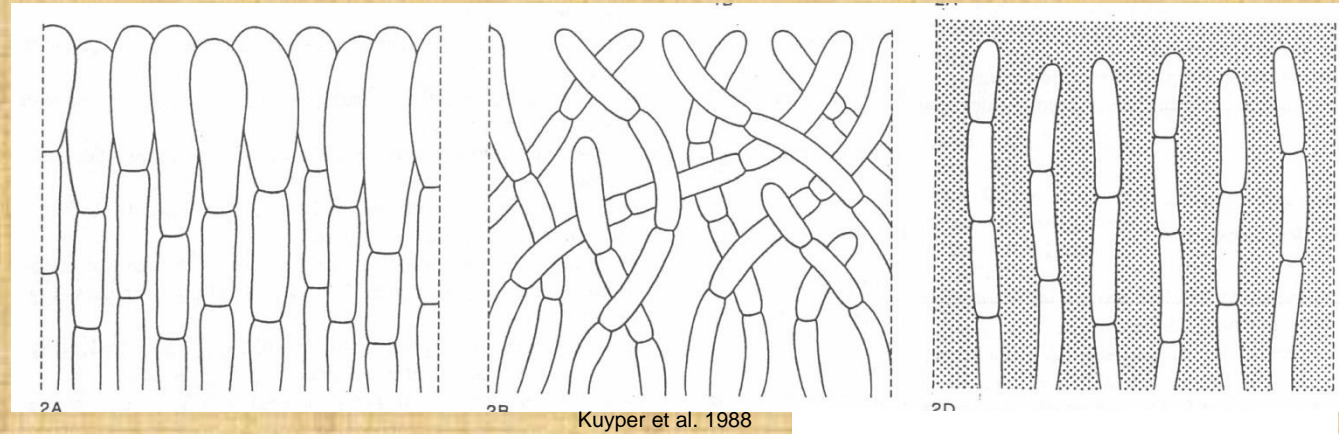
základní mikroznačky kloboukatých bazidiomycetů

pokožka klobouku

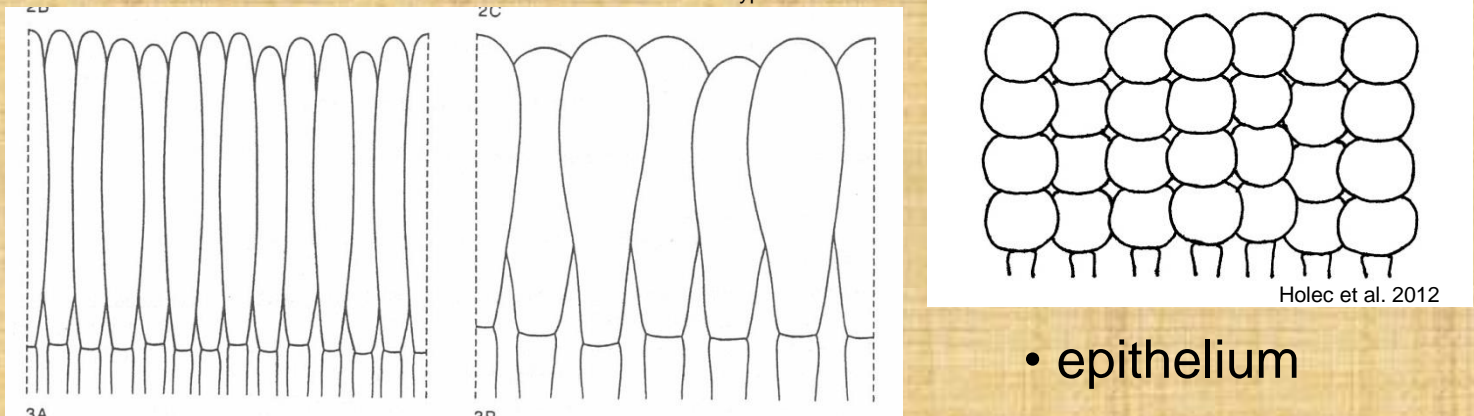
- (ixo)cutis

- (ixo)trichoderm

- hymeniderm

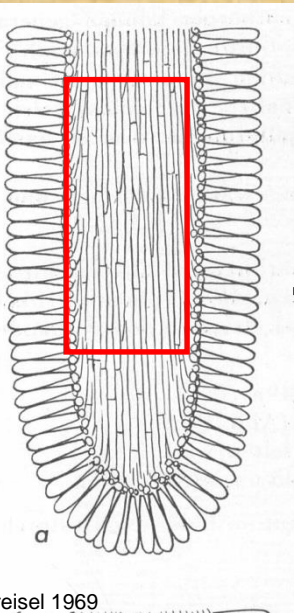
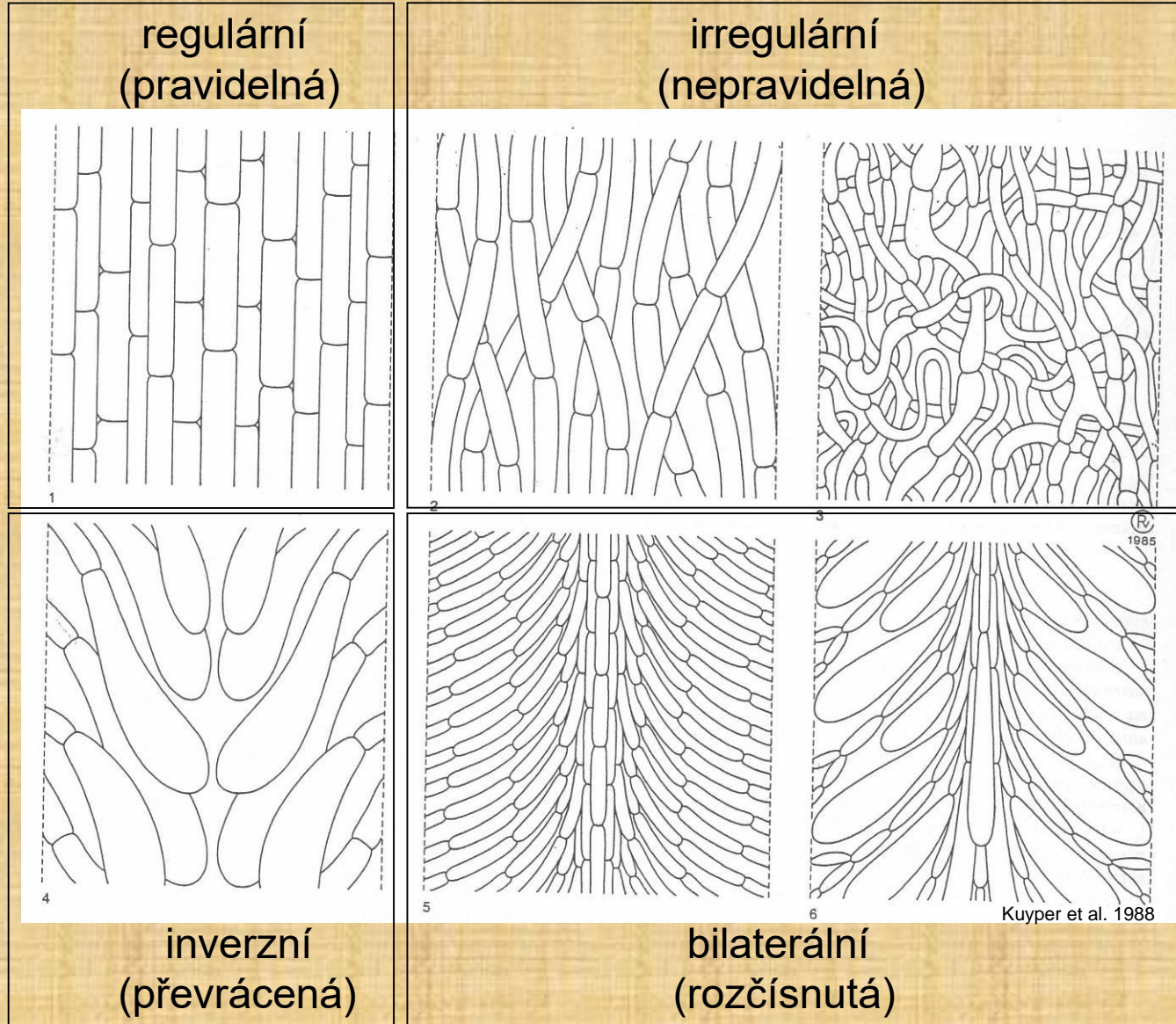

- epithelium

základní mikroznačky kloboukatých bazidiomycetů

dužnina (trama) lupenů/rourek

Kreisel 1969

Kuyper et al. 1988

základní určovací literatura

domácí:

Veselý R., Kotlaba F. et Pouzar Z. (1972): Přehled československých hub. – Academia, Praha.

Svrček M., Kalina T., Smola J., Urban Z., Váňa J. (1976): Klíč k určování bezcévných rostlin. – Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

Pilát A. (1951): Klíč k určování našich hub hřibovitých a bedlovitých. – Brázda, Praha.

Holec J., Bielich A. et Beran M. (2012): Přehled hub střední Evropy. - Academia, Praha.

Antonín V., Hagara L. et Baier J. (1999): Houby. - Aventinum, Praha.

Papoušek T. (2004): Velký fotoatlas hub z jižních Čech. – České Budějovice.

základní určovací literatura

cizojazyčné:

Moser M. (1983): Die Röhrlinge und Blätterpilze. – In: Gams W., Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/2, Fischer Verlag, Jena.

Horak E. (2005): Die Röhrlinge und Blätterpilze in Europa. - Elsevier, München.

Bas C., Kuyper T.W., Noordeloos M.E. et Vellinga E.C. (1988-2005): Flora agaricina neerlandica. Vol . I.-VI. – Baalkema, Rotterdam.

Hansen L. et Knudsen H. (eds.) (1992): Nordic macromycetes. Vol. 2. – Nordsvamp, Copenhagen.

Knudsen H. et Vesterholt J. [eds.] (2008): Funga Nordica. - Nordsvamp, Copenhagen.

Breitenbach J. et Kränzlin F. (1991-2006): Fungi of Switzerland. Vol. 3-6. – Mycologia, Lucerne.

Krieglsteiner G.J. (ed.) (2000-2010): Die Großpilze Baden-Württenbergs. Vol. 2-5. – Ulmer Verlag, Stuttgart.

+ monografie jednotlivých rodů

chorošovitě houby

zejména ř. *Polyporales* a *Hymenochaetales*, méně i jiné skupiny
poroidní hymenofor, plodnice jedno-či víceleté, rozlité nebo bokem
přirůstající (vz. se třeněm)

zpravidla lignikolní saprotrofové či (sapro)parazité, několik druhů
terestrických (pak i mykorizní)

víceleté nebo $\pm$ dlouhověké plodnice (měsíce)

fruktifikace (sporulace) jen v určitých obdobích $\rightarrow$ často sterilní materiál

důležité rychlé sušení (hyfy rostou i na utržených plodnicích, rourky
přerůstají)

chorošovitě houby - makroznaky

zbarvení, tvar plodnice - zcela rozlité, „efusoreflexní“ (polorozlité - s horním okrajem odstálým), bokem přirostlé, s postranním či centrálním třeněm, střečovitě nad sebou

povrch klobouku (hladký, s krustou, štětinatý aj.)

velikost pórů

tmavá či želatinózní vrstva mezi rourkami a dužninou

okraj plodnice (rhizomorfy - u rozlitéch typů)

konzistence: dřevnatá, ztuha masitá, měkce masitá, korkovitá

přítomnost zrnitého myceliového jádra (*Fomes*)

důležité jsou rovněž ekologické znaky:

- charakter a druh substrátu (živý x odumřelý, jaká část stromu aj.)

- typ tlení: bílé tlení (rozklad všech složek vč. ligninu) a hnědé tlení (rozklad především celulózy - menšina druhů)

clustered polypores
page 846

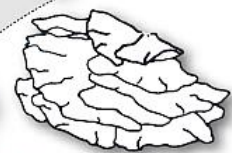
polypores
with a stem
page 826

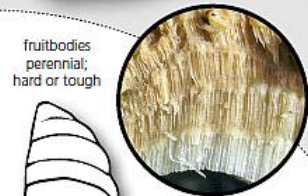
perennial
polypores
page 854

annual, capped and
adnate polypores
page 886

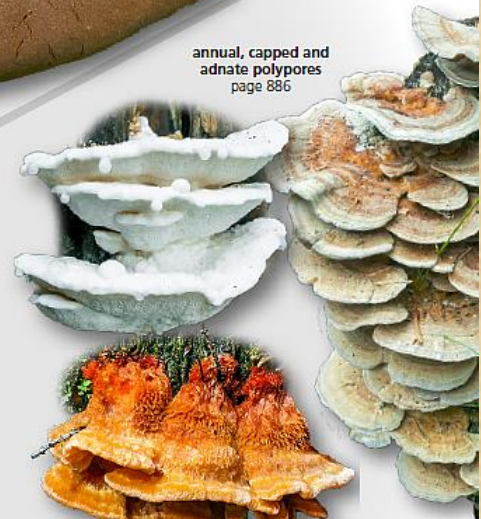
fruitbodies
annual,
composite,
clustered

fruitbodies
perennial;
hard or tough

fruitbodies annual, with
caps but possibly partly
resupinate (reflexed)

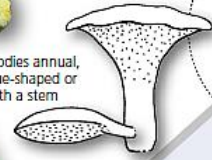

fruitbodies
annual,
tough or soft

polypores
form the spores
in tubes on the
underside of the
fruitbody. Mostly
wood decayers.

fruitbodies annual,
tongue-shaped or
with a stem

other
similar fungi

annual, resupinate
(without caps but
sometimes with small
projections)

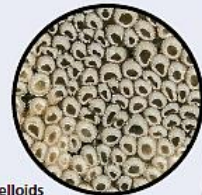

merulioid
corticioids
page 974

annual, completely
resupinate (flat)
polypores
page 932

boletes
page 760

cyphelloids
page 1076

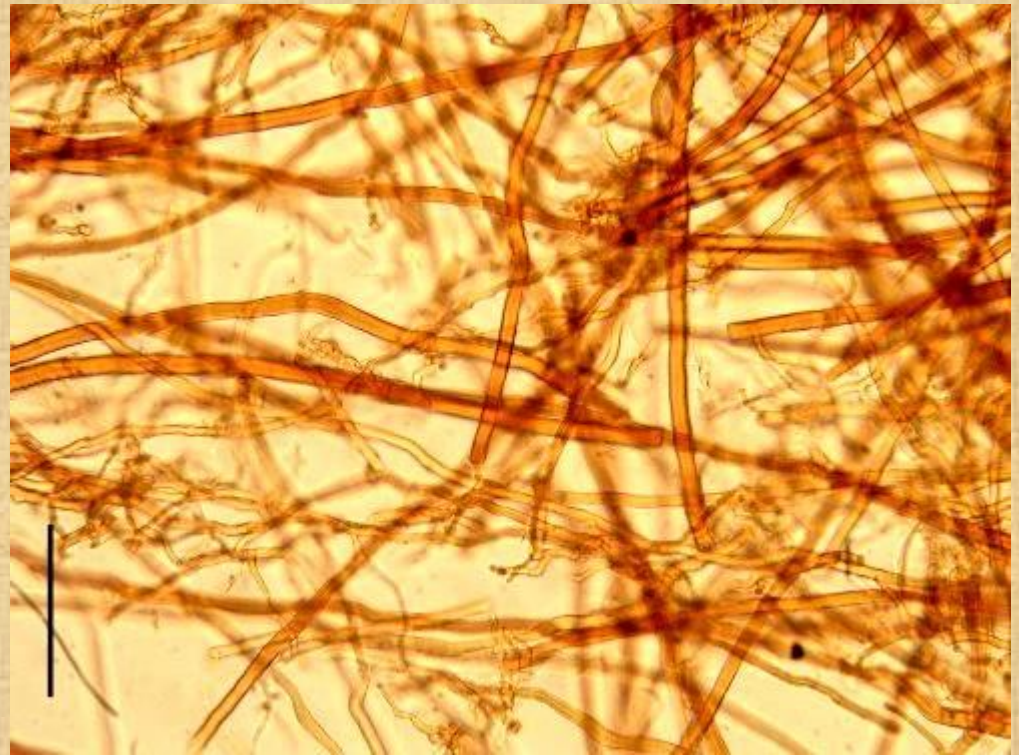

chorošovitě houby - mikroznaky

přítomnost různých typů hyf:

- generativní hyfy (tenkostěnné, větvené, přehrádkované)
- skeletové hyfy (tlustostěnné, nevětvené, nepřehrádkované)
- ligativní hyfy (tlustostěnné, bohatě větvené, nepřehrádkované, často téměř postrádají lumen)

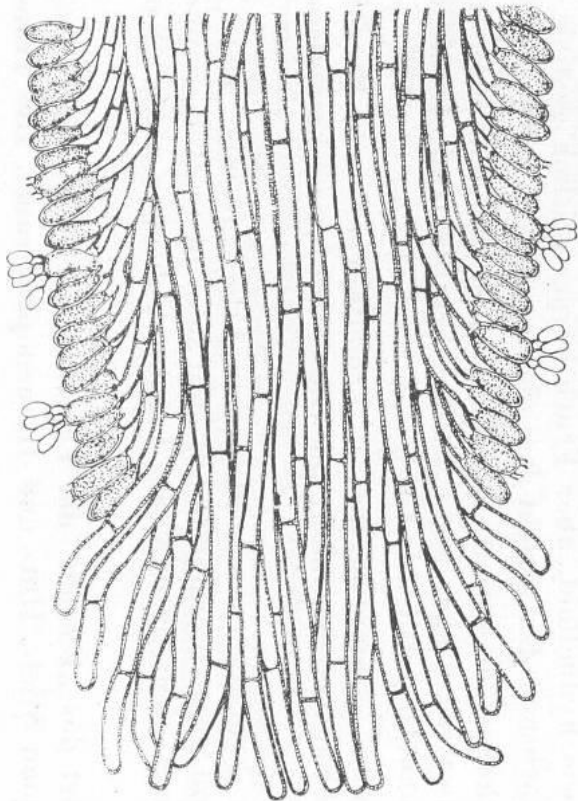
metoda: rozplétání malých kousků tramy preparačními jehlami

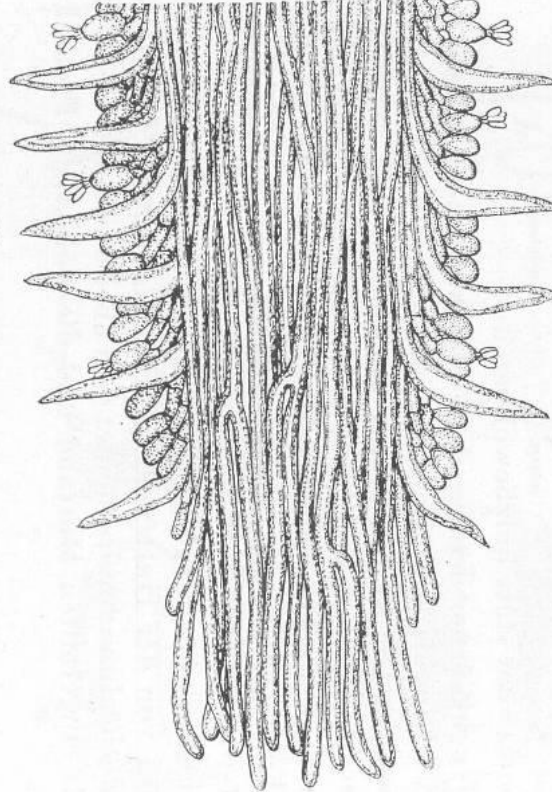

chorošovitě houby - mikroznaky

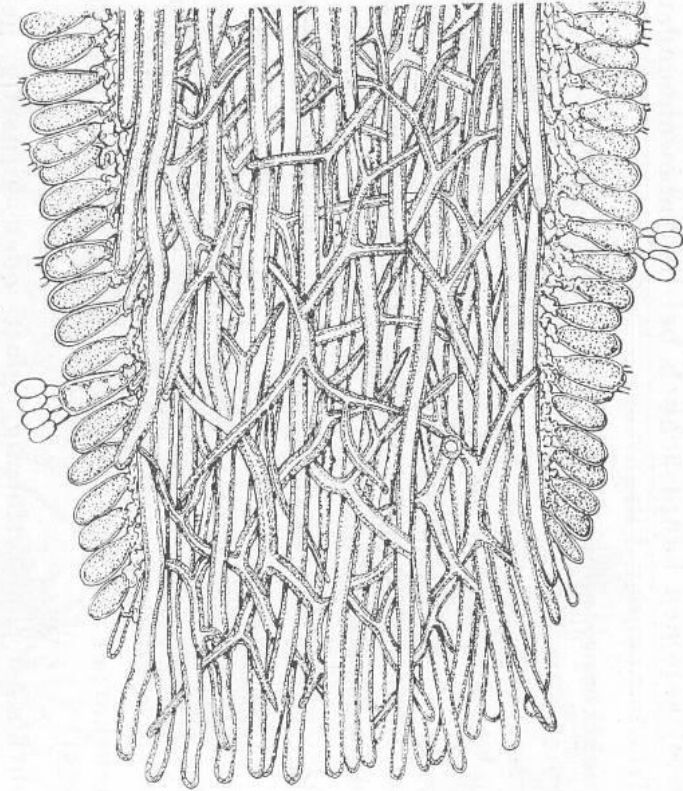
hyfové systémy

a

b

c

monomitický

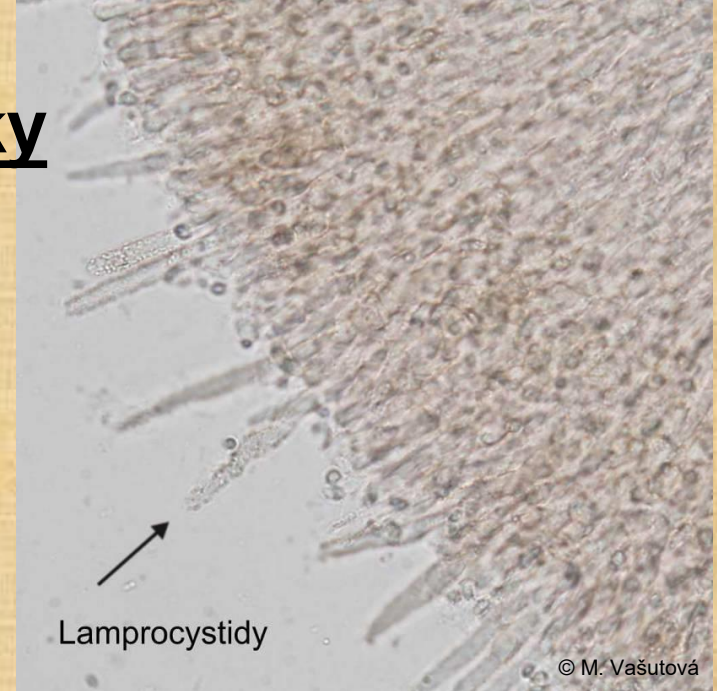
dimitický

trimitický

chorošovitě houby - mikroznaky

- přezky
- sety: hnědé tlustostěnné nepřehrádkované elementy (*Hymenochaetales*)

- různé typy cystid (gloeocystidy, metuloidy)
- přítomnost a charakter inkrustace hyf (hl. v ostří rourek)
- amyloidita a cyanofilita hyf a spor
- tvar a velikost spor

lit.: Bernicchia A. (2005): Polyporaceae s.l. – In: Fungi Europaei, Vol. 10, Edizioni Candusso, Alassio.

Ryvarden (2014): Poroid fungi of Europe. – Fungiflora, Oslo.

Polyporales

Fomes fomentarius

troudnatec kopytovitý

víceleté plodnice (krustothecium)

tzv. zrnité jádro

saproparazit na listnáčích (buky, břízy)

bílé tlení, ve dřevě blanité útvary - syrocia

Polyporales

Piptoporus betulinus

březovník obecný

jednoleté plodnice

silný parazit na břízách

hnědé kostkovité tlení

kornatcovité houby

plodnice zcela nebo částečně rozlité

zástupci různých skupin stopkovýtrusných hub (hl. řády *Corticiales* a *Polyporales*)

někdy i vytrvalé plodnice, výskyt téměř celý rok

substrát, typ tlení!

kornatcovité houby - makroznaky

pach plodnic

hymenofor: hladký, poroidní, irpikoidní (s nepravidelnými zuby), ostnitý, merulioidní (síťnatě zvrásněný), grandinioidní (jemně zrnitý), tuberkulátní (nepravidelně hrbolkatý)

konzistence: kožovitá, dřevnatá, moučnatá, voskovitá, blanitá

okraj plodnice – brvitý, rhizomorfní, ohraničený, difúzní

případné barevné změny po poškození

makroznaky celkově podružný význam

ostnateček trásnitý - *Steccherinum fimbriatum*

tlustěnka kafrová - *Scytinostroma portentosum*

žilnatka bledá - *Phlebia centrifuga*

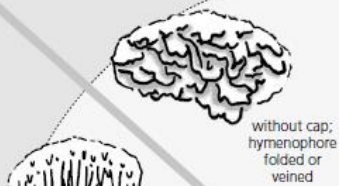
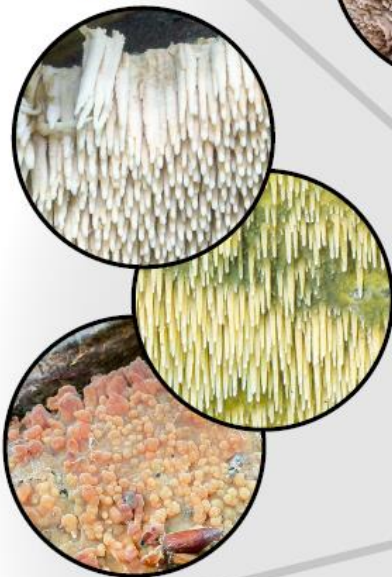
dřevomorka lesní - *Serpula himantioides*

**corticoids
with veins or folds**
page 974

**corticoids
with spines or teeth**
page 1036

without cap;
hymenophore
folded or
veined

without cap;
hymenophore with
spines or teeth

corticoids
form ± flat fruitbodies
that are found mainly on
the underside or sides
of dead wood or on
herbaceous stems

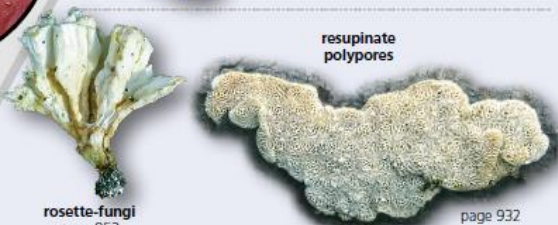
with cap and
a flattened
(resupinate) part
(reflexed)

**other
similar fungi**

thick-fleshed hydroids
page 1054

**resupinate
polypores**

rosette-fungi
page 952

page 932

**smooth, cottony
or peeling, fragile
corticoids**
page 986

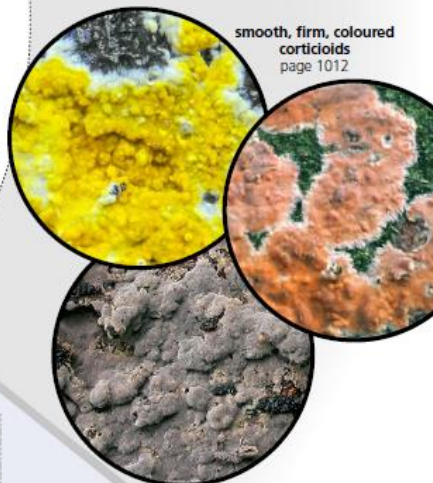
cottony or flaky,
fragile

**smooth, firm,
whitish to greyish
corticoids**
page 1000

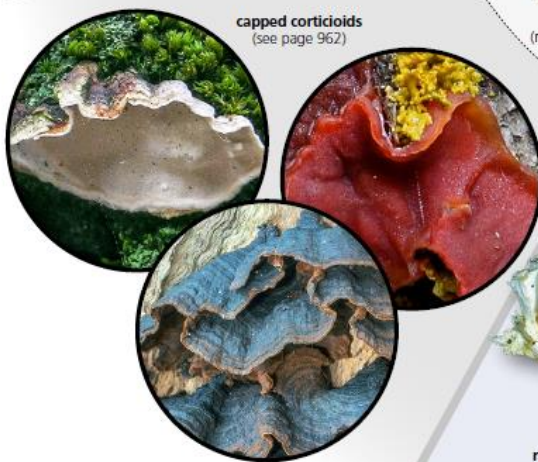
gelatinous, waxy
or leathery;
whitish to
greyish

**smooth, firm, coloured
corticoids**
page 1012

gelatinous, waxy
or leathery;
coloured (not
whitish to greyish)

capped corticoids
(see page 962)

Exobasidiales
page 1214

Taphrinales
page 1622

kornatcovité houby - mikroznaky

- hyfový systém (přítomnost skeletových nebo ligativních hyf)
- přítomnost a četnost přezek v různých vrstvách pletiva
- na řezu: subikulum, subhymenium a hymenium
- inkrustace na hyfách
- přítomnost gloeoplerních hyf, mléčnic apod. (SA+/SA-)
- tvár a velikost bazidií, počet sterigmat a další znaky bazidií (repetitivní aj.)
- tvar, velikost, ornamentika a amyloidita spor, tloušťka stěny
- tvorba konidií
- cystidy (různé typy - lyocystidy, asterocystidy, halocystidy, gloeocystidy, lamprocystidy aj.), hyfidie, asterosety a další elementy

důležité jsou podobně jako u chorošovitých ekologické znaky!!

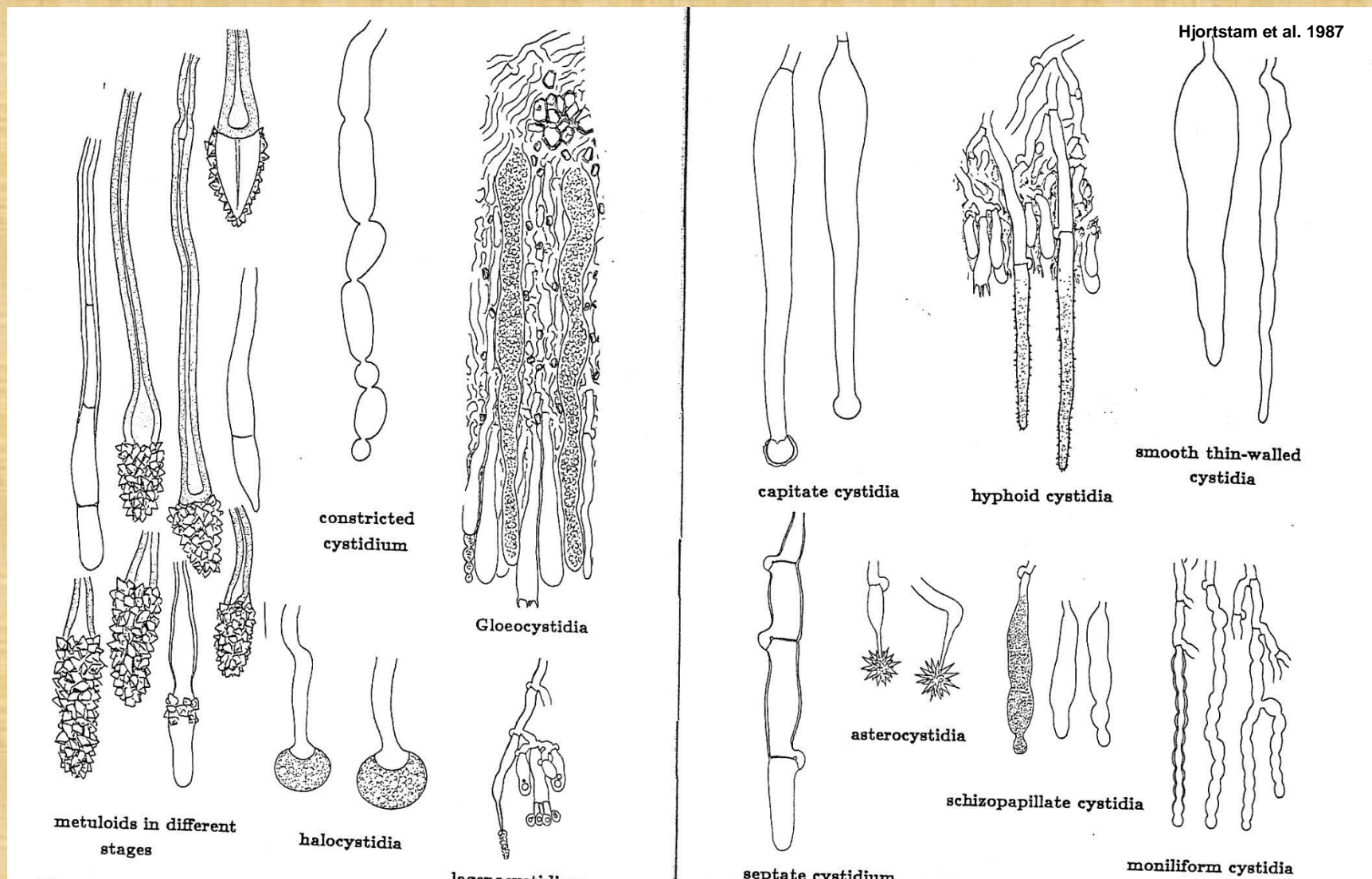
(charakter substrátu, typ hniloby)

lit.: Bernicchia A., Gorjón S. P. (2010): Corticiaceae s.l. – In: Fungi Europaei, Vol. 12, Edizioni Candusso, Alassio.

Eriksson J., Hjortstam K., Larsson K.-H., Ryvarde L. (1973-1988): The Corticiaceae of North Europe. Vol. 1.-8. – Fungiflora, Oslo.

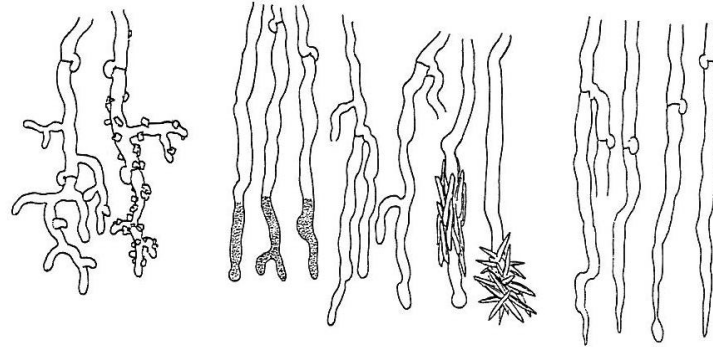

kornatcovité houby - mikroznaky

kornatcovité houby - mikroznaky

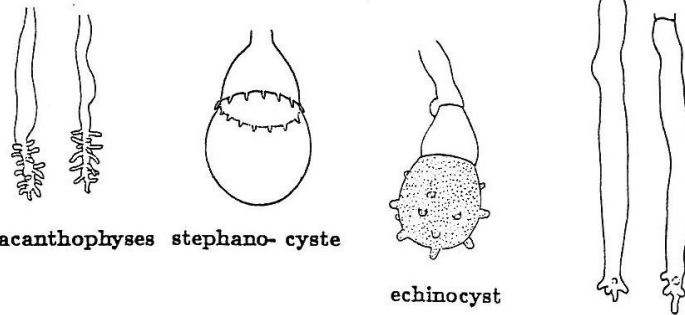
Hjortstam et al. 1987

dendrohyphidia

paraphysoid hyphae

subulate hyphae

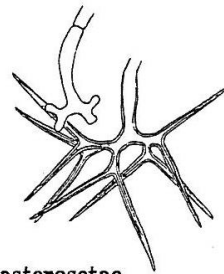

acanthophyses

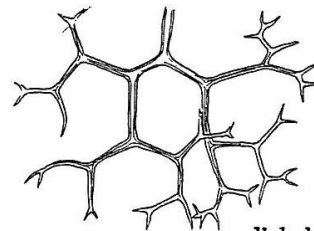
stephano-cyste

echinocyst

acanthocystidia

asterosetae

dichohyphidia

Fig. 19. Types of different sterile hymenial organs.

Russulales

Stereum subtomentosum

pevník plstnatý

polokloboukaté plodnice

hymenium poručením žlutne

amyloidní hladké spory spory

hojně na dřevě listnáčů

Hymenochaetales

Hymenochaete rubiginosa

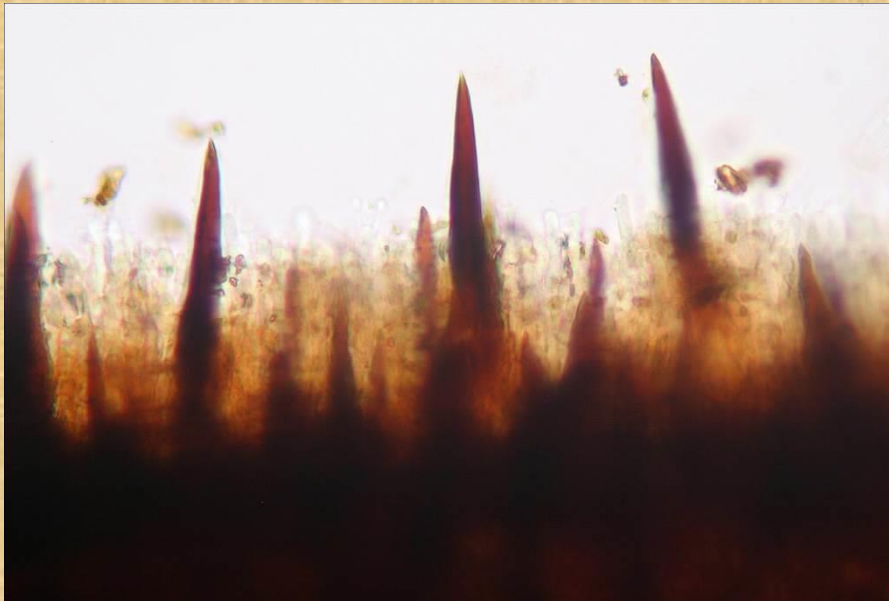
kožovka rezavá

pokokloboukaté plodnice

hnědé hladké rouško s nápadnými šídlovitými setami

spory drobné, bezbarvé

obecný druh na odumřelém dřevě dubů (kmeny, větve, pařezy)

Russulales

Asterostroma medium

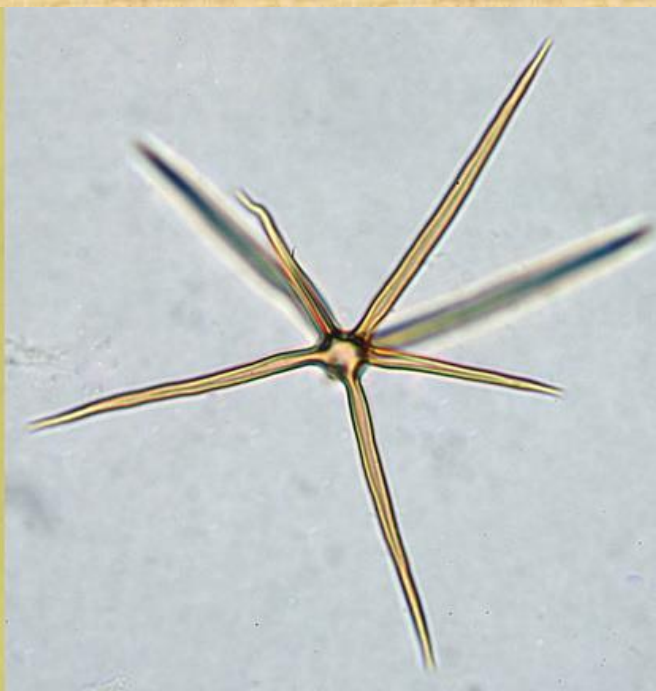
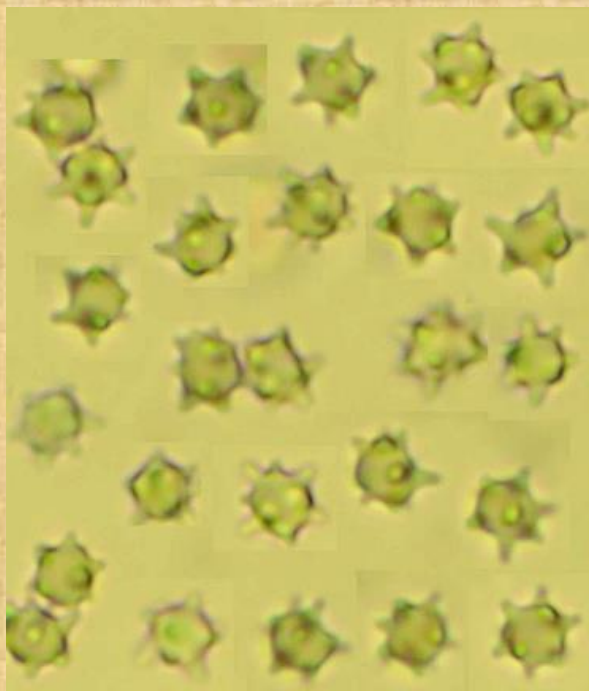
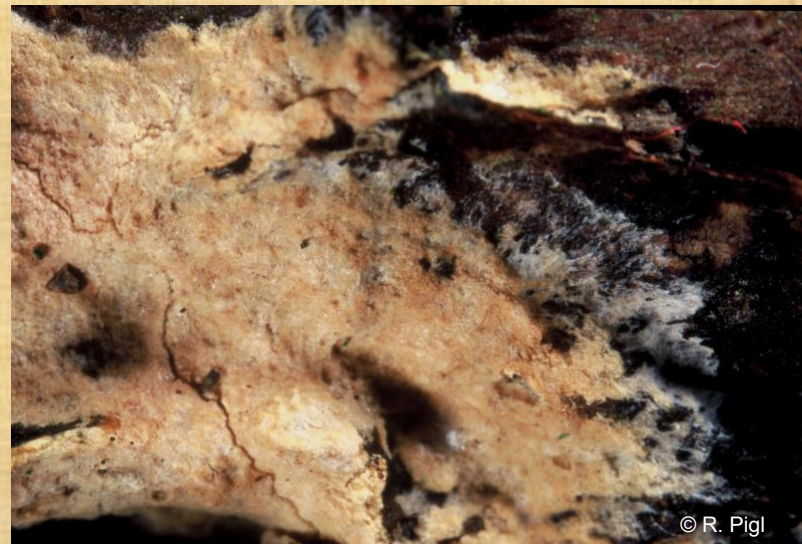
hvězdnatka prostřední

hnědavé rozlité plodnice

dextrinoidní „asterosety“

amyloidní řídce bradavčité spory

vzácný druh na kůře ležících kmenů jedlí

Russulales

Gleohypochnicium analogum

kornatec žápašný

tlusté rozlité hrbolkaté plodnice

nápadný sladký pach

bradavčité spory, gloeocystidy

nehojně na padlých kmenech listnáčů

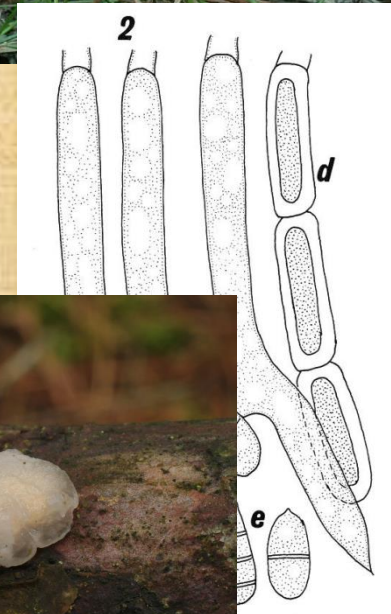

rosolovkovité houby - znaky

zbarvení a tvar plodnice, ekologie (někteří paraziti)
z mikroskopických znaků mají význam:

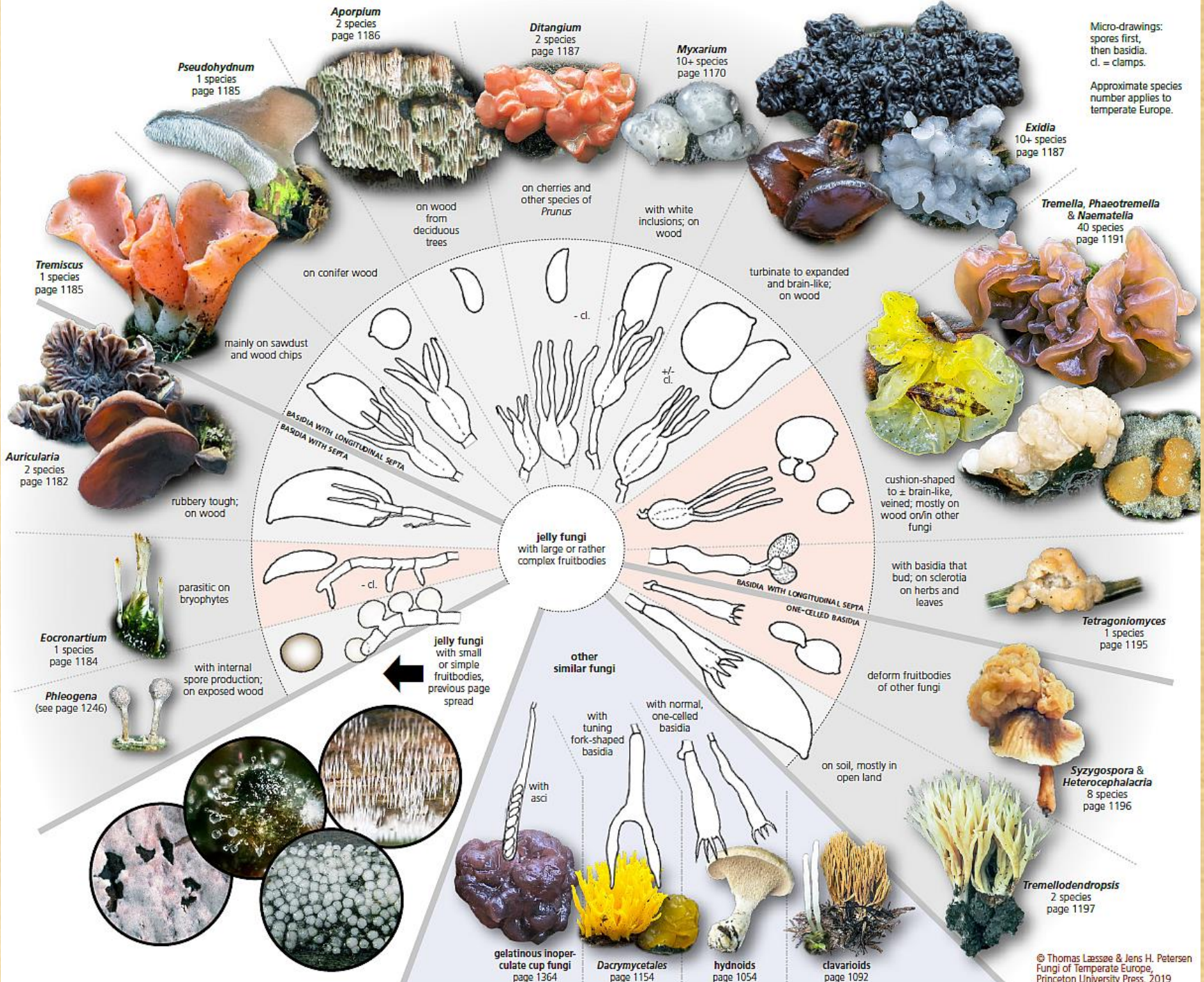
- typ bazidií
- velikost a tvar výtrusů
- počet buněk výtrusů
- přítomnost přezek
- tvorba konidií

Micro-drawings:
spores first,
then basidia.
cl. = clamps.

Approximate species
number applies to
temperate Europe.

kyjankovité a kuřátkovité houby - znaky

makro:

zbarvení plodnice (báze, vrcholky větví)

charakter větvení (U/V, vícenásobné)

chuť a zbarvení dužniny

barva výtr. prachu

barevné změny povrchu a dužniny

přítomnost sklerocií (*Typhula*)

mikro:

tvar, velikost, ornamentika spor

(bisporické vs. tetrasporické bazidie)

přezky

skeletové hyfy (*Ramaria*, *Pterula*)

ekol.:

substrát - pozemní, dřevo, zbytky bylin

lit.: Christan J. (2008): Die Gattung *Ramaria* in Deutschland. - IHW Verlag, Eching.

Gomphales

Ramaria apiculata

kuřátka nazelenalá

keříčkovité plodnice, zelené špičky větví
v rhizomorfách i skeletové hyfy
spory bradavčité, cyanofilní
lignikolní saprotrofní druh na dřevě
jehličnanů

Cantharellales

Clavulina sp.

kuřátečko

keříčkovité plodnice

bazidie mohutné, bisporické

hladké elipsoidní spory

mykorizní, v různých typech lesů

lošákovité houby - znaky

makro:

způsob růstu (krustothecium vs. pilothecium)

zbarvení ostnů a výtr. prachu (bílá/hnědá)

barva dužniny

pach (maggi, kumarin, anýz, moučný) a chuť

gutace

mikro:

ornamentika a velikost spor

přezky

lit.: Maas Geesteranus R. A. (1975): Die terrestrische Stachelpilze Europas. - 127 p., 40 tab., Amsterdam et London.

Dvořák D. et Hrouda P. (2006): Ježaté houby: lošáky a korálovce. Masarykova univerzita v Brně, 2005.

Heridium
4 species
page 1058

Gloiodon
1 species
page 1060

Auriscalpium
1 species
page 1060

Bankera
2 species
page 1061

Phellodon
5 species
page 1062

Hydnellum
14+ species
page 1064

Sarcodon
15+ species
page 1068

Hydnum
11 species
page 1072

Sistotrema
1 species with stem
page 1075

Mycorrhaphium
1 species
page 1075

Spongipellis
(see page 906)

Climacodon
1 species
page 1056

Sarcodontia
1 species
page 1057

large and rather
crisp; bulb-
shaped, with
caps or heavily
branched

with brown,
broadly adnate
small caps

tough;
on cones

crisp;
smell of curry

tough;
smell of curry

tough;
without smell of
curry

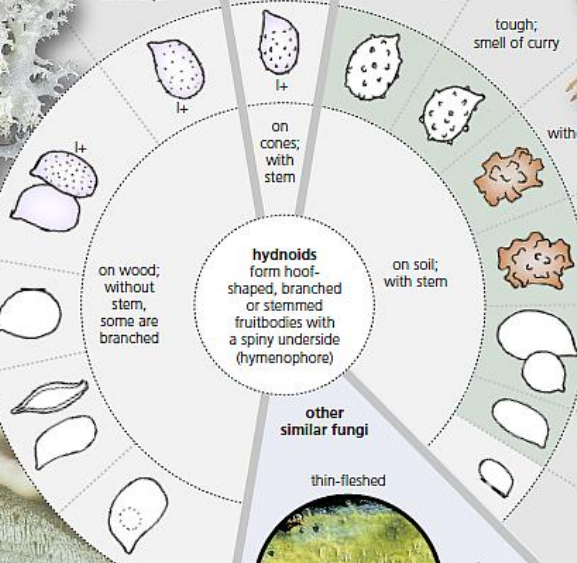
± crisp;
without smell of
curry

crisp;
cap smooth and
pale or apricot-
orange

small; with tooth-
like spines to
labyrinthine pores

small; with very
small, crowded
spines

isolated, hanging
spines

hydroids
form hoof-
shaped, branched
or stemmed
fruitbodies with
a spiny underside
(hymenophore)

other
similar fungi

thin-fleshed

spiny corticioids
page 1036

clavarioids
page 1092

tough and with
± flat teeth

huge, tough
with small caps

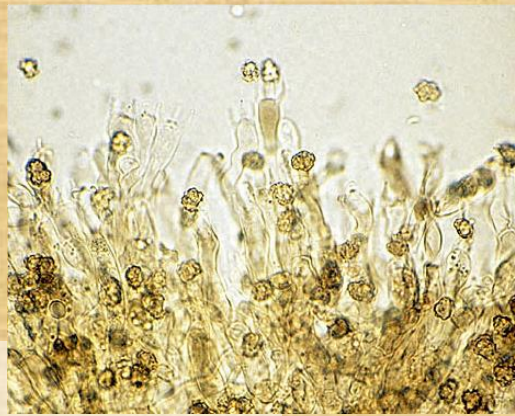
thick, yellow and
± resupinate;
mainly on *Malus*

Thelephorales

Hydnellum suaveolens

lošákovec libovonný

kloboukaté krustothecium

vrstevnatá modravá dužnina

trvalá silná perníková vůně

spory hnědavé, nepravidelně
bradavčité

vzácný druh smrčín

Thelephorales

Bankera violascens

bělozub fialovějící

hnědavé pilothecium, ostny (a v.p.) bělavé

suché plodnice silně voní po maggi

spory bradavčité

nehojný druh smrčín

Thelephorales

Thelephora terrestris

plesňák zemní

nepravidelné krustothecium

spory hnědavé, nepravidelně
bradavčité

obecný druh, hl. na kyselých půdách

mykoriza

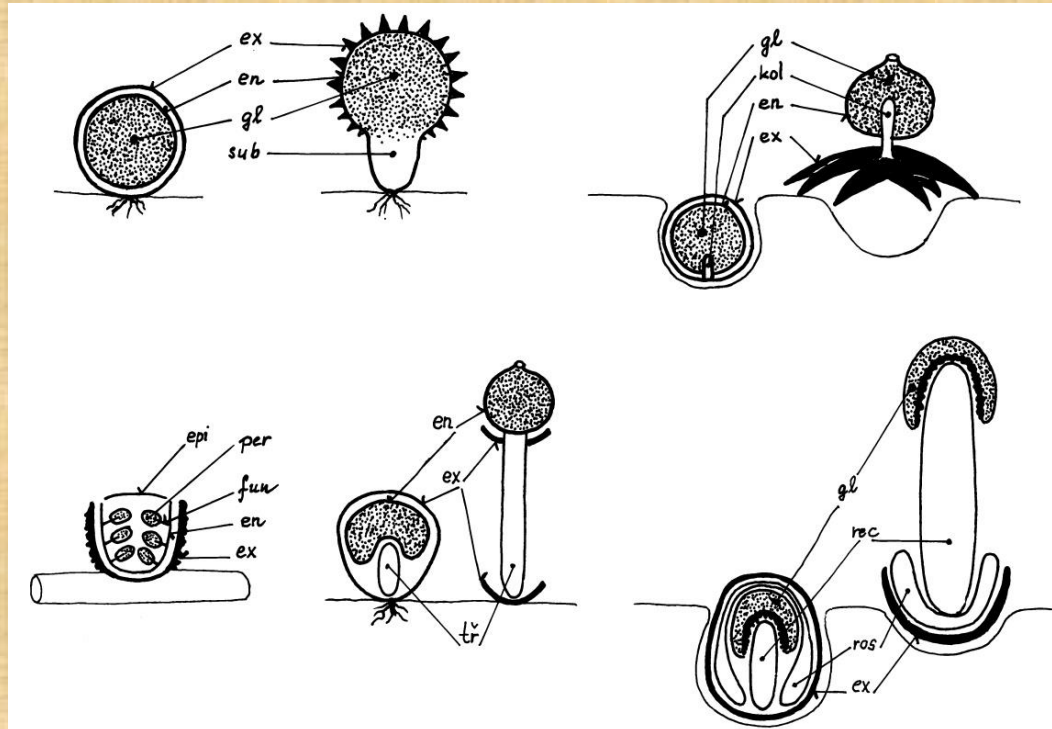
břichatky

povrch plodnice - **okrovka (peridie)**

uvnitř různě organizovaný **teřich (gleba)**, v němž vznikají spory (obvykle na hymeniu, které pokrývá povrch jeho vnitřních prostor)

uvnitř teřichu často také **vlášení (kapilicium)**

spory roznášeny větrem, vodou, živočichy aj.

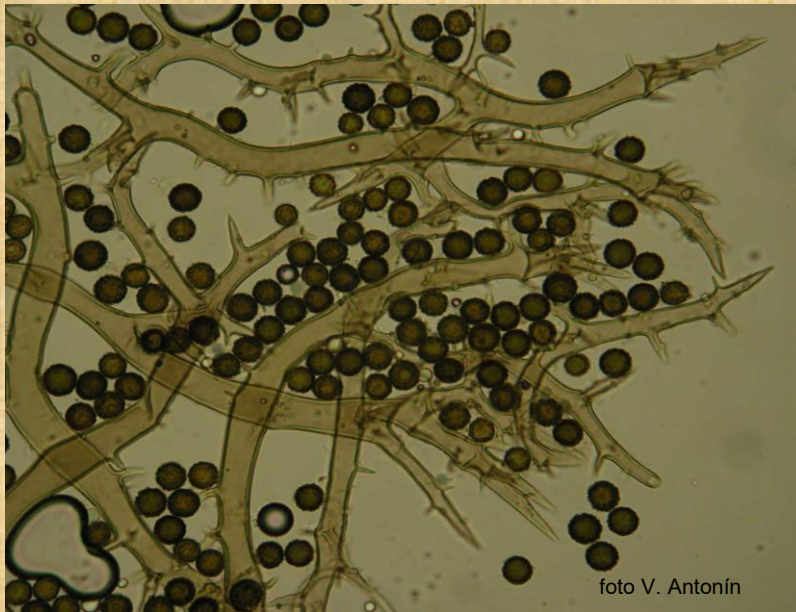
břichatkovité houby - makroskopické znaky

- charakter a utváření peridie (exo- a endoperidie, ostny, areoly) a její hygroskopicita (*Geastrum*, *Astraeus*)
- přítomnost a utváření ústí (*Tulostoma* - brvité x rourkovité, *Geastrum* - rýhované x třásnité), resp. charakter rozpadání plodnice
- přítomnost a utváření sloupku - kolumely
- přítomnost tzv. myceliové vrstvy (*Geastrum*)
- přítomnost a tvar sterilní části - subgleby
- zbarvení výtrusného prachu (*Lycoperdon*)

břichatkovité houby - mikroskopické znaky

- přítomnost přezek v peridii (*Scleroderma*)
- **kapilicium** - charakter větvení, póry, (přepážky)
- **spory**: velikost, ornamentika, (tvar), přítomnost stopeček

břichatky - základní literatura

Pilát A. (1958): Gasteromycetes. - In: Flora ČSR. sv. 1, ČSAV, Praha.

Pegler D.N., Laessle T. et Spooner B.M. (1995): British puffballs, earthstars and stinkhorns. - RBG Kew, London.

Sarasini M. (2005): Gasteromiceti epigei. - Associazione Micologica Bresadola.

Jülich W. (1984): Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. – In: Gams W., Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/1, Fischer Verlag, Jena.

Hansen L. et Knudsen H. (eds.) (1997): Nordic macromycetes. Vol. 3. Heterobasidioid, aphylophoroid and gasteromycetoid Basidiomycetes. – Nordsvamp, Copenhagen.

Breitenbach J. et Kränzlin F. (1986): Fungi of Switzerland. Vol. 2. – Mycologia, Luzern.

Krieglsteiner G.J. (ed.) (2000): Die Großpilze Baden-Württenbergs. Vol. 2. – Ulmer Verlag, Stuttgart.

+ monografie jednotlivých rodů

Boletales

Scleroderma spp.

pestřec

hlízovitá plodnice s kořenovitě svazčitou bází

gleba drobně dutinkatá – lakunózní (trv. prep.), za zralosti prašnatá

kapilicium redukované

spory ostnité n. síťnaté, kulovité

mykorizní druhy

slabě jedovaté

Agaricales

Langermannia gigantea

vatovec obrovský

až 50 cm velké plodnice

subgleba chybí

za zralosti se rozpadá celá plodnice, může se i kutálet jako „stepní běžec“

na eutrofních místech (komposty, pastviny, lužní lesy, porosty kopřiv apod.)

saprotrof

Agaricales

Lycoperdon spp.

pýchavka

sterilní subgleba

ostnitá peridie

kolumela

lakuny v glebě (trv. prep.)

pozemní saprotrofové

Boletales

Astraeus hygrometricus

hvězdák vláhojevný

dvouvrstevná peridie

vnější okrovka praskající, cípy hygroskopické

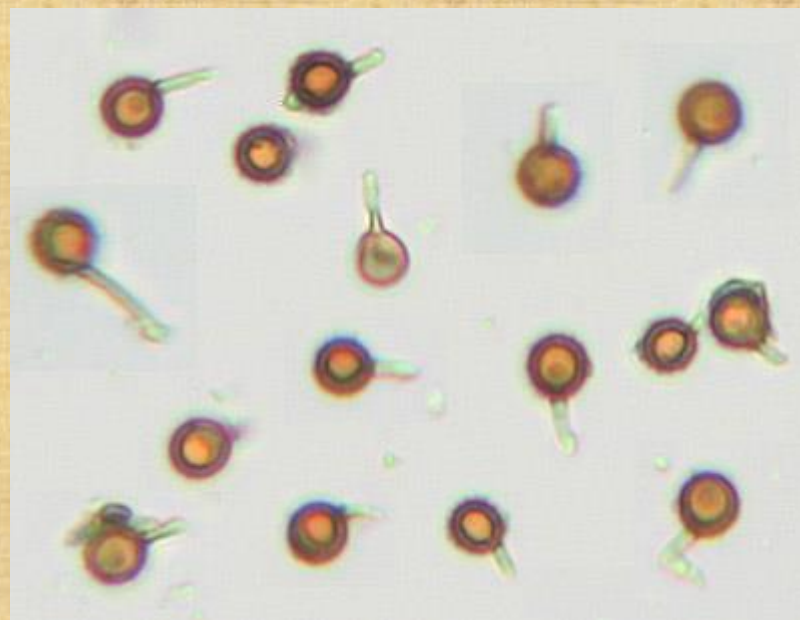

Agaricales

Bovista spp.

prášivka

plodnice bez subgleby, za zralosti
nepravidelně praská na vrcholu
„vločkovité“ kapilicium, stopečkaté spory
na pastvinách a loukách, saprotrofní

Agaricales

Disciseda

žaludice

plodnice bez subgleby, s dvouvrstevnou peridií
za zralosti obřízně praská, otvor vzniká naspodu
vnitřní okrovky
spory kulovité
xerothermní biotopy – písčiny, stepi
saprotrofní

Agaricales

Tulostoma sp.

palečka

stopkaté plodnice s dřevnatou stopkou
ohraničený otvor na temeni
xerofilní druhy nelesních stanovišť
saprotrofové

Agaricales

Battarraea stevenii

battarovka Stevenova

mohutné stopkaté plodnice
plodná část se otevírá obřízně
„třeň“ dřevnatý, hrubě vláknitý
teřich obsahuje elatery
saprotrof, kosmopolit
pustá suchá místa, polopouště, pouště

Geastrales

Geastrum

hvězdovka

funkčně dvouvrstevná peridie

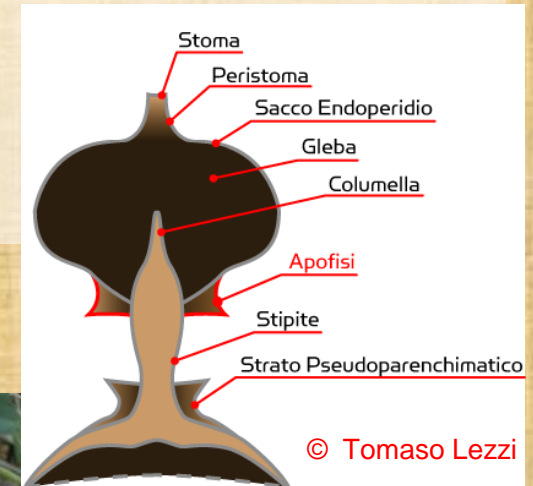
vnější praská (někdy cípy hygroskopické), s myceliovou vrstvou nebo bez ní

vnitřní okrovka na vrcholu s diferencovaným ústím (vláknitým/rýhovaným)

vlášení nevětvené

spory kulovité, bradavčité

saprotrofní druhy různých biotopů

Agaricales

Cyathus spp.

číšenka

pohárkovité plodnice

na dně pecičky (peridioly) s
provázkovitým funikulem

spory v pecičkách – šíření pomocí
deště

C. striatus (č. rýhovaná)

Phallales

Phallus impudicus

hadovka smrdutá

tzv. klathrothecium – nosič (receptakulum)

spory ve zralé slizovité glebě na povrchu kloboučku

endozochorie – mouchy, brouci

